

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra kriminální policie

Proces radikalizace a jeho psychologické, sociální a bezpečnostní aspekty

Diplomová práce

The process of radicalization and its psychological, social and security aspects

Diploma thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

doc. PhDr. Brzybohatý Marian Ph.D.

AUTOR PRÁCE

Bc. Kateřina Blažková

PRAHA 2022

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Kateřina Blažková

Anotace

Tato diplomová práce pojednává o problematice procesu radikalizace a jeho psychologických, sociálních a bezpečnostních aspektech. Diplomová práce se zabývá vznikem radikalizace z několika hledisek. Pozornost je v teoretické části soustředěna na vymezení pojmů radikalismus, extremismus a terorismus. Práce se též zabývá možnostmi prevence radikalizace. V praktické části proběhlo empirické šetření v podobě případových studií. Tyto případové studie byly provedeny pomocí narativních rozhovorů s doplňujícími otázkami. Součástí každé případové studie je názor odborníka z oboru klinické psychologie

Klíčová slova:

Radikalizace, radikalismus, extremismus, terorismus, deradikalizace

Anotacion

This diploma thesis deals with the issue of the process of radicalization and its psychological, social and security aspects. The diploma thesis deals with the emergence of radicalization in several respects. Attention is focused in the theoretical part on the definition of radicalism, extremism and terrorism. The work also deals with the possibilities of radicalization prevention. In the practical part include an empirical investigation in the form of case studies. These case studies were conducted through narrative interviews with supplementary questions. Each case study includes the opinion of an expert in the field of clinical psychology, and the studies are accompanied by own commentary.

Keywords:

Radicalization, radicalism, extremism, terrorism, deradicalization

Obsah

ÚVOD.....	5
1. POJEM RADIKALIZACE	8
1.1 FORMY RADIKALIZACE	11
1.2 FORMY PROPAGANDY	17
2 POJMY RADIKALISMUS, EXTREMISMUS A TERORISMUS.....	19
3 PROCES RADIKALIZACE	23
3.1 TEORIE RADIKALIZACE.....	25
4 PSYCHOLOGICKÉ ASPEKTY RADIKALIZACE	28
4.1 ZDROJE RADIKALIZACE.....	29
5 SOCIOLOGICKÉ ASPEKTY RADIKALIZACE	36
6 BEZPEČNOSTNÍ ASPEKTY RADIKALIZACE	39
7 DERADIKALIZACE.....	42
8 PREVENCE A MOŽNOSTI DERADIKALIZACE.....	44
9 RADIKALIZACE A RADIKALISMUS V ČR	47
10 EMPIRICKÉ ŠETŘENÍ	51
10.1 PŘEDMĚT ZKOUMÁNÍ	51
10.2 CÍL.....	51
10.3 VÝZKUMNÉ HYPOTÉZY	51
10.4 METODY EMPIRICKÉHO ŠETŘENÍ.....	52
10.5 PRŮBĚH VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	52
10.5.1 PŘÍPADOVÁ STUDIE Č. 1	53
10.5.2 PŘÍPADOVÁ STUDIE Č. 2	56
10.5.3 PŘÍPADOVÁ STUDIE Č. 3	59
10.6 ZÁVĚR EMPIRICKÉHO ŠETŘENÍ.....	61
ZÁVĚR A DOPORUČENÍ.....	64
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	65

ÚVOD

Předmět diplomová práce se věnuje radikalizaci a jejím aspektům ze sociologického, psychologického a bezpečnostního hlediska. Práce je věnována problematice radikalizace a snaží se přiblížit aspekty vzniku radikalizace u osob z několika hledisek. Radikalizace je problém, který je současně v celém světě řešeným a stále více varujícím nebezpečím v různých podobách.

Pro potřeby této práce je třeba definovat pojmy radikalismus, extremismus a terorismus. Důležitým znakem každé společnosti je různorodost jejich názorů, postojů a hlavně fakt proměnlivosti, kdy situace či názory, které byly určité období absolutní tabu jsou v jiné době normalizovány a nevzbuzují silnější emoce. Pojem radikalismus nelze definovat pouze jednou definicí. Některými autory je radikalismus definován jako myšlenkový směr, činnost či postoje, které se pokoušejí o reformy nebo zrušení nějakých reforem. Radikalismus může, ale i nemusí být založen na politickém přesvědčení. Od pojmu radikalismus se odvíjí označení radikál. Radikálem se může stát osoba, která se zradikalizovala a stala se z ní taková osoba, která je nekompromisní a může vyvíjet takové aktivity, které se pohybují na hraně zákona a jejichž cíle jsou přijatelné. Tím můžeme odlišit činnost radikálů od skupin, které mají vyloženě protispolečenské zaměření a mohou jednat protizákonně. Do těchto skupin řadíme skupiny extrémistické a teroristické. Jedna z definic extremismu zahrnuje takové aktivity, které mají ideologickou motivaci a vybočují ze zákonných, ústavních norem. Extremismus se vyznačuje prvky netolerance, a útočí proti demokratickým principům a společenskému uspořádání. Jednání extremistů může naplňovat i skutkovou podstatu trestných činů uvedených ve zvláštní části trestního zákona. Terorismus je z těchto pojmů na pomyslném vrcholu pyramidy nebezpečnosti a závažnosti. Terorismus vycházející ze slova teror, vyznačuje násilnou metodu, která organizovaně a plánovaně zneužívá ničení, vraždění nebo hrozby ničením a vražděním k zastrahování a vydírání státních orgánů, obyvatelstva nebo různých etnických a názorových skupin za účelem dosažení vytyčených cílů.

Pozornost je v teoretické části podrobněji soustředěna na vymezení pojmů a úrovní radikalizace a pojmů extremismu a terorismu a uvedení rozdílů. Dále jsou v této části rozvinuty formy radikalismu – levicový, pravicový a náboženský. Práce

je dále zaměřena na samotný proces radikalizace a přiblížení psychologických a sociologických aspektů, které mají velký vliv na vznik radikalizace.

Součástí teoretické části je kapitola zabývající se bezpečnostními opatřeními v České republice a možnostmi deradikalizace, které jsou jistě důležité a přidávají k této práci pozitivní poznatky možného řešení tohoto problému.

V praktické části diplomové práce proběhlo empirické šetření v podobě případových studií. Uvedeny jsou zde tři případové studie, kdy každá pojednává o osobě mající osobní zkušenost s radikalizací. S osobami byl veden narativní rozhovor s doplňujícími otázkami, které byly vždy stejné. Na konci každé případové studie je uveden názor odborníka z oboru klinické psychologie, paní magistry Jany Klikové z nemocnice v Českých Budějovicích. Případové studie jsou doplněny vlastním komentářem.

Cílem praktické části diplomové práce je analýza možných příčin radikalizace osob. Také nalezení možných souvislostí vzniku radikalizace s teoretickou částí, která pojednává o psychologických aspektech.

I TEORETICKÁ ČÁST

1. POJEM RADIKALIZACE

Radikalizaci lze definovat jako proces, při kterém se tvoří myšlenky, názory, víra a životní ideologické postoje člověka k postojům, které budou vyhraněné. Tyto postoje, často vybočují z ústavních norem. Slovo “radikalismus” má svůj původ ve slově radix, což znamená “kořen”. Z toho můžeme odvodit, že je radikální jednání takové, které “jde zpět ke kořenu”, tedy k nějakému základu věci.¹

Radikalismus a radikalizace jsou dva termíny, kdy má každý jiný význam. Význam radikalizace může být proces, který se může odehrávat jak na intrapersonální úrovni, tedy na úrovni konkrétního jedince nebo na úrovni interpersonální, tedy na úrovni skupiny či komunity. Radikalizovat se může i společnost jako celek. Termín radikalismus je výsledným stavem radikalizace. Radikalismus lze tedy vnímat jako finální stav procesu radikalizace.

Radikalismem rozumíme “spíše postoj (či komplex postojů) než plnohodnotné politické přesvědčení, přičemž jeho praktický obsah se mění s politickými okolnostmi, v nichž se radikálové nacházejí.”² Radikální postoje pochází z tvrzení, které formují budoucí a ideální stav naší společnosti. Radikalismus můžeme tedy chápat i jako myšlenkový přístup, který se snaží najít řešení k nějaké změně ve společnosti.³

Za radikálního jedince, tedy můžeme považovat člověka, který se snaží určitým způsobem uskutečnit zásadní změny. Tyto jedince označujeme jako “radikálové”. Jsou typičtí svými postoji, názory a hodnotami, které budou většinou společností ostatních osob považovány za nepřípustné. Radikálové se tedy budou snažit o rozšiřování svých tezí i k ostatním společenským skupinám.

Důležitým specifickým znakem radikalismu je, že se bude odvíjet od určité společnosti či kultury. Stav, který se bude považovat za radikální se bude odvíjet

---

¹ CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-098-6.

² CONNOLLY, William E., David MILLER, Alan RYAN a Janet COLEMAN, ed. *Blackwellova encyklopedie politického myšlení*. Vyd. 2. Brno: Barrister & Principal, 2000. Studium (Barrister & Principal). S. 385 ISBN 80-85947-56-0.

³ SMOLÍK, Josef. *Psychologie terorismu a radikalizace: jak se z beránek stávají vlci*. S. 81 V Brně: Mendelova univerzita, 2020. ISBN 978-80-7509-723-1.

od faktu, co je za "radikální" v dané společnosti považováno. Bude tedy záležet na politice a hodnotách v dané zemi. Obyvatelstvem v různých zemích jsou vnímány hodnoty jinak. Něco se v jedné zemi může zdát být normalizované a v jiné naopak extrémní, radikální. Stejně tak se liší i hodnoty v dané společnosti žijící na určitých územích.

Definici radikalizace je velmi obtížné uchopit. "Aktuálně neexistuje žádná všeobecně uznávaná definice či shoda na to, co přesně je radikalizace, a to jak na akademické, tak ani na vládní úrovni."⁴ uvádějí Johnston a kol.

Alex P. Schmid radikalizaci definuje jako: "Individuální či kolektivní (skupinový) proces, kdy v procesu politické polarizace selhávají tradiční postupy dialogu, kompromisního řešení a vzájemné tolerance mezi politickými aktéry a skupinami s odlišnými zájmy, přičemž na obou stranách v konfliktu převládají konfrontační taktiky. Tyto taktiky obsahují buď:

- a) použití (nenásilného) talku a nátlaku
- b) různé formy politického násilí odlišného od terorismu
- c) násilný extremismus v podobě terorismu či válečných zločinů." (Schmid 2013: 1; srov. Kvasničková 2016:17).

Lichner a kol. (2018: 119) definují radikalizaci jako: "...proces, ve kterém jednotlivci či skupiny pod vlivem politické či náboženské ideologie opustí hodnotový systém určité země a osvojí si nový systém hodnot, které nejsou v souladu se zákonnými principy demokratické společnosti".

Definici, která je podobná uplatňuje i Khosrokhavar (2013:286), který radikalizaci definuje jako proces, kdy: "...jednotlivec nebo skupina přijímá násilnou formu a jedná v důsledku extrémní politické, sociální nebo náboženské ideologie, které zpochybňuje převládající sociální, kulturní a politický řád".

Další definici radikalizace uvádějí Koomen a Pligt, kteří za ní považují především "Vývoj názoru, přesvědčení, idejí, které vedou jedince k tomu, že v samotném

---

⁴ Johnston. E. a kol. (2017): Preventing and Fighting Radicalisation at the Local Level. Paris: European Forum for Urban Security s. 17

důsledku přijme za své spáchání teroristického činu” (viz. Koomen, Pligt 2016: 5) Srov. Filipec 2017 104.

Danics (2016: 190) definuje radikalizaci: “...proces vedoucí k zvyšování použití politického násilí, kdy dochází k proměně ve vnímaná společenských skupin směrem k výrazné politické polarizaci a artikulaci radikálních zájmů a cílů ve společnosti. Radikalizační proces může také přerůst k otevřené nepřátelství vůči určitým sociálním skupinám či sociálním institucím a strukturám v dané společnosti. Radikalizaci lze vnímat jako mezi-skupinový konflikt, ve kterém dochází k proměně důvěry, názorů, postojů, které potom ospravedlňují skupinové násilí a požadují obětování zájmů obrany domestikované sociální skupiny”.

Karol Murdza (2014: 30) radikalizaci definuje: “...jako proces, ve kterém jednatelce přijímá, rozvíjí a ztotožňuje se s radikálními myšlenkami, emocemi, postoji a chováním, tzn. že radikalizace je specifickým sociálním - psychologickým generátorem, resp. Nástrojem posilování a umocňování radikálních názorů a myšlenek (kognitivní složka), radikálních emocí (emocionální složka), radikálních motivů, postojů a hodnot, radikálních emocí (motivační a axiologická složka), radikálního chování (behaviorální složka)”.

Z těchto definic vyplývá, že je radikalizace problematikou, které zahrnuje několik složek, jako jsou složky sociální, sociologické, politické, kulturní, bezpečnostní, náboženské a mnoho jiných. Podle Murdzy, nemusí vést proces radikalizace přímo k násilí. Tento proces se může vyvíjet mnohými směry, jak od násilné formy k nenásilné formě a zpět. Pro radikalizaci jsou podstatné atributy procesualnosti a dynamičnosti to znamená, že radikalizace není pouze statický jev, ale dynamický proces mající svůj začátek, průběh, výsledek a jiné. Dále interaktivnost tedy vztah mezi jednotlivci a jinými společenskými subjekty, které budou vytvářet faktory jako je skupina, společnost, prostředí, které bude vést k změně přemýšlení i chování jedinců. Multidimenzionálnost je dalším faktorem kdy se radikalizace projevuje jak na úrovni mikrosociální tak i makrosociální tedy na všech úrovních. Těmito společenskými faktory rozumíme faktor politický, hospodářský, ideologický, náboženský, kulturní a jiné. Dalším faktorem je normativnost, to značí charakteristiku takového chování, které je odchýlené od určitých norem. Takovými normami mohou být normy právní, morální, společenské, kulturní, civilizační. Toto

chování může být na “hraně” krajnosti nebo za hranicí norem, které již existují a určují jaké chování je normální, běžné.

1.1 FORMY RADIKALIZACE

V politice může radikální přístup k určité věci zaujímat jakákoliv politická strana, nečiní to z ní však stranu radikální. V politice má radikalismus dva odlišné významy. Buď bude vyjadřovat přístup, který bude usilovat o zásadní změnu nějakého stavu, tím může tím být například zásadní změna ohledně daňového systému. Nebo bude radikalismus označovat politický směr, usilující o zásadní změnu společnosti. Nositeli této radikální změny budou politické strany, které se budou snažit prosadit radikální program, ať už ekonomický nebo sociální.⁵

Proto zde máme pojmy krajní levice a krajní pravice. Radikální strany se většinou považují za strany levicové, ale respektují stávající politické zřízení a případné změny, které by plánovali provést by byly v rámci tohoto zřízení.

„Pravolevé politické spektrum je jakýsi samoznak, jímž popisujeme politické ideje a názory, a to tak, že souhrnně označujeme ideologická stanoviska politiky, stran a hnutí. Vznikl za francouzské revoluce a souvisí s místy, která jednotlivé skupiny zaujaly na prvním zasedání francouzských Generálních stavů v roce 1789. Termíny levice a pravice však řádný jasně definovaný význam nemají. Lineární politické spektrum (komunismus - socialismus – liberalismus – konzervatismus - fašismus) shrnuje různé postoje k ekonomice a k úloze státu, kde levicové názory upřednostňují státní zásahy a kolektivismus, pravicové trh a individualismus. V tom se údajně projevují hlubší ideologické a hodnotové rozdíly, a to: levice - svoboda, rovnost, bratrství, práva, pokrok, reforma a internacionalismus; pravice - autorita, hierarchie, řád, povinnosti, reakce a nacionalismus.“⁶

---

⁵ DANICS, Štefan a Ladislava TEJCHMANOVÁ. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*. St. 57 Vydání I. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2017. ISBN 978-80-7452-122-5.

⁶ HEYWOOD, A. *Politologie*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. s. 270. ISBN 80-86432-95-5.

LEVICE A PRAVICE

Pojmy krajní levice a krajní pravice můžeme použít jak pro označení proudů radikalismu, tak i pro antisystémovou pravici i levici. Krajní pravice je obecně rozdělena na nacionalismus a neonacismus a krajní levice na komunismus a anarchismus. Tyto dva ideové proudy se mohou vzájemně překrývat.

Krajní pravice, kterou lze synonymem nazvat ultrapravicí, se týká skupin, které sahají od ultrakonzervativního nacionalismu přes pravicový populismus až k neofašismu či neonacismu. Krajně pravicová uskupení se od sebe v praxi velmi často distancují. Příkladem může být neonacismus, který je velice obtížně přijímán a to v celém krajně pravicovém spektru.⁷

Co se týče definičních znaků krajní pravice Cas Mudde ve své práci publikuje čtyři definiční znaky:

- 1) nacionalismus
- 2) xenofobii
- 3) program šovinistického sociálního zabezpečení
- 4) víra v zákon a pořádek⁸

Akademická obec se ve své publikaci vyjadřuje k pojmu české krajní pravice, rozdělením do ideových proudů:

- 1) neofašistickou
- 2) neonacistickou
- 3) nacionální⁹

---

⁷ CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. S. 15 Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-098-6.

⁸ Cas Mudde. *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge University Press 2007 se. 24 ISBN: 0521616328

⁹ BASTL, Martin. *Krajní pravice a krajní levice v ČR*. Praha: Grada, 2011. St. 12. Politologie (Grada). ISBN 978-80-247-3797-3.

Krajní levice, jinak ultralevice či extrémní levice je ideologie, která směřuje k vytvoření sociální rovnosti ve společnosti a to buď ve velké míře či úplně, k odstranění společenské a sociální hierarchie. Do krajně levicové ideologie proto zařazujeme: anarchismus (mimo anarchokapitalismus), komunismus a radikální socialismus.¹⁰

Podle některých autorů, se levicovou stranu definují samotní členové levicových stran, a to nejenom levici sociální demokracie, na kterou pohlížejí jako na nedostatečně levicovou nebo ji za levicovou vůbec nepovažují. Jsou proto dva hlavní podtypy:

1. Radikální levicové strany, které požadují celkovou systémovou proměnu kapitalismu a jsou označovány jako extrémní strany. Tyto radikální levicové strany přijímají demokracii, ale zároveň své politické reformy směřují k vytvoření přímé demokracie a místní participativní demokracie, chtějí také zohlednit práva vyloučených členů společnosti. Teorie radikální levicové strany spočívá v odporu k neoliberálnímu globalizovanému kapitalismu a to i včetně privatizace. Nepodporují plánovanou ekonomiku, ale smíšený trh. To znamená kombinaci jak veřejného sektoru, tak sektoru soukromého, které omezují na služby a na malé a velké podniky.
2. Extrémní krajní levicové strany budou vyjadřovat silnější nenávisť k liberální demokracii a budou odsuzovat veškeré kompromisy a "buržoazními" politickými stranami, včetně sociální demokracie. Tyto strany budou zdůrazňovat mimoparlamentní boj. Všechny podniky v rámci trhu považují jako nebezpečné kvůli dosahování sociální rovnosti ve společnosti.

Evropskou krajní levici můžeme podle odborníků rozdělit na základě jejich ideologických a politických preferencí. Na komunisty, demokratické socialistické strany, populistické socialistické strany a sociální populistické strany.

---

¹⁰ *Oliver Woshinsky. Explaining Politics Culture, Institutions, and Political Behavior Published January 15, 2008 by Routledge. st. 145. ISBN 9780415960786*

SROVNÁNÍ KRAJNÍ LEVICE A PRAVICE

PRAVICE

Politické myšlení ultralevicových ideologií, volí raději autoritu než demokracii, před diskusí zvolí raději sílu a distancují se od čehokoliv levicového.

Autorita a moc

Ultrapravicové skupiny se zaměřují spíše na moc, která pro ně představuje autoritu. Tato autorita je nadřazenost určitých skupin i jednotlivců nad ostatními. Diktátorské režimy a autoritativní režimy proto bývají ultrapravicí upřednostňováni. Z této nadřazenosti vychází společenská hierarchie s nerovným postavením osob. Výsledkem je tedy odmítání demokracie a odmítání principu rovnosti. V extrémní podobě se tato hierarchie nerovnosti přemění ve vůdcovský princip, příkladem je nacistické Německo či fašistická Itálie.

Násilí

Řešení problému pomocí síly je v ultrapravicovém smýšlení běžné, v praxi můžeme pozorovat požadavek na obnovení trestu smrti. Tato víra se odráží ve "vládě pevné ruky" nebo "nulové tolerance". Individuální úroveň je poté fyzická síla, bojová připravenost a militantnost. Souhlas a akceptování násilných prostředků je obvykle spojeno pouze s nacistickými a neonacistickými skupinami.

Národ a nacionalismus

Pro ultrapravicí je významná otázka nacionalismu a vlastenectví. Tyto otázky jsou často chápány pouze výlučně a přecházejí do rasismu. Ultrapravicová ideologie vnímá národ jako exkluzivní, tedy veškeré cizí vlivy jsou nepřípustné. Drží se kulturní nadřazenosti vlastního národa a jiná kulturní rozmanitost je vnímána jako nežádoucí. Multikulturní společnost je odmítána a je velmi usilováno o omezení migrace a její tvrdé postihování.

Rasismus

Jak již bylo zmíněno vlastenectví se často spojuje s rasismem. Veřejnost vnímá ideologické zázemí ultrapravice v mnoha případech pouze jako rasismus bez jiného politického podtextu. Pokud jde o společenské nebezpečí pravicového extremismu, rasismus bude jmenován jako hlavní složka. Spousta samotných pravicových extremistů bere rasismus jako základ své ideologie a postoje. Příkladem rasismu je antisemitismus.

Antikomunismus

Odpor k rovnosti a kladného postoje k násilí je pro radikální pravici její přístup ke komunismu a k levici. Ochrana před komunismem byla součástí legitimizace, příkladem je italský fašismus, německý nacismus či španělský frankismus. Ultrapravice se stavěla do postavení ochránců před "rudým nebezpečím". Při této ochraně se ultrapravice dopouštěla násilí proti komunistům a používala onu ochranu před ještě horším "rudým násilím" jako omluvu těchto činů.

Náboženství

Vztah k náboženství je problematická část, historická ultrapravice brala křesťanství jako základ své ideologie. V současné době pokračují ultrapravicová uskupení konzervativního a neofašistického typu v této linii. Ovšem populisté se - vzhledem k laicizaci moderní evropské společnosti - přiklánějí spíše na sekulární notu, kdy mezi neonacisty jsou rozšířeny pohanské kultury. Tíhnutí k náboženským tradicím je spíše typické mezi etablovanými konzervativními stranami, pro ultrapravici tedy nepředstavuje zásadní potenciál.

LEVICE

U ultralevice se setkáváme s méně homogenním souborem ideologií. Ultralevicové ideologie jsou spíše kolektivistické než individualistické, až na výjimky některých anarchistů. Velkou roli ve vnímání společnosti hraje třídní boj a ve svém boji proti kapitalismu doufají v sociální revoluci.

Svoboda

Svoboda je nejhlavnějším výrazem v anarchistické ideologii, z velké části předznamenává také marxismus. Anarchisté stojí za osvobozením všech lidí, neboť pouze tak může fungovat společnost spravedlivě. Svoboda jednotlivých osob je hlavním měřítkem anarchismu. V marxismu bude hrát důležitější postavení osvobození od kapitalismu a od třídního světa.

Stát

Stát stojí za špinavou prací za kapitalismus, ten cílí na ekonomické vykořisťování a policii a armádu platí jednotlivé státy. I podle marxistů je stát tvořen pouze kvůli ochraně kapitalismu, ovšem podle moderní formy marxismu a komunismu není tvrdé vystupování proti státu prioritou.

Třídní boj

Třídní rozdělení společnosti je základem krajně levicového pohledu na kapitalismus. Marxisté i anarchisté dávají třídám zásadní roli, ač každé uskupení drobně jinak. Pro marxisty jsou třídy jádrem společenského uspořádání, jejich společné soupeření je hybatelem historického vývoje. Pro anarchisty představují třídy zastoupení kapitalistických vztahů v lidské společnosti.

Revoluce

Důležitým prvkem levicové ideologie je revoluce. I zde se setkáváme s různým chápáním revoluce. Jedna část chápe revoluci jako ozbrojené svržení kapitalismu a druhá část ji chápe jako cestu k radikálnímu přerodu sociálních vztahů, kdy ozbrojené síly mohou, ale nemusí být použity.

Autorita, moc, násilí

Krajně levicové teorie jsou obecně vedeny píše odporem vůči státnímu násilí, samy se ovšem k násilí uchylují a počítají s ním. Vůči moci jsou anarchisté

skeptičtí a snaží se ji omezit, naopak marxismus s jejím použitím během přechodového období počítá.¹¹

1.2 FORMY PROPAGANDY

“Pojem „propaganda“ je obecně definována jako systematické šíření informací a myšlenek, především neobjektivním nebo zavádějícím způsobem, za účelem prosazování nebo podpory politické kauzy nebo názoru. V aktuálním kontextu mezinárodního vývoje je pojem propaganda nejčastěji spojován s politickým přesvědčováním a psychologickou válkou – ta je definována jako použití propagandy proti protivníkovi s cílem zlomit jeho vůli bojovat nebo se bránit, případně jej naklonit vlastní pozici. Propaganda může být využívána různými aktéry, v různých kontextech a pro různé účely, přičemž nástroje propagandy se neustále vyvíjejí.”¹²

K fungování radikálních organizací, je potřeba dostatečné množství stoupenců. Tito stoupenci a členové skupiny se poté podílejí například na finanční a materiální podpoře, šíření informací, názorů a cílů skupiny. Takový nábor nových stoupenců a kroků vedoucích k zařazení osob do radikální skupiny je popisován různými autory rozdílně. Většinou se ovšem jedná o tři kroky, které jsou popsány jako:

1. fáze vábení

2. fáze přesvědčování

3. fáze¹³

Před fází vábení předchází fáze, kdy musí dojít k upozornění na existenci nějaké skupiny. Upozornění na existenci takové skupiny může být provedeno spousty způsoby. Upozorňování může být provedeno formou internetových diskusních fór, sociálních sítí, do kterých patří například Facebook, Twitter, WhatsApp, VKontakte a spousty jiných. Dalším způsobem propagace skupiny můžou být blogy,

---

¹¹ CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-098-6.

¹² *Definice dezinformací a propagandy*. Dostupné z: doi:<https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/definice-dezinformaci-a-propagandy.aspx>

¹³ ABGRALL, Jean-Marie. *Mechanismus sekt*. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-7184-774-7. S. 81-92

internetové prezentace, webové stránky, e-mailové korespondence, „odborné diskuse“. Ovšem stále i klasickou formou nabídky literatury, letáků, časopisů nebo hudebních nahrávek. Také zajišťováním volnočasových aktivit.¹⁴

Jedním z největších prostředků propagandy slouží v dnešní době internet a sociální sítě. Sociální sítě jsou velmi jednoduché k prvotnímu propojení a dále k udržování kontaktu. V prostředí internetu jsou vytvářeny skupiny, které umožňují osobám, aby se vzájemně utvrzovali v radikálních či extrémních přesvědčeních a nenajde se zde nikdo kdo by jim tato tvrzení zpochybňoval. Skupiny mohou být neveřejné a uzavřené, tudíž je i nemožné, aby bylo šíření takových myšlenek zastaveno. Internet slouží tedy zejména k šíření názorů a také jako prostředí pro nábor nových členů. Právě díky uzavřenosti skupin se může dařit radikalizaci i ve věznicích kde žádné sociální sítě ani internet nemají. Je to zejména z důvodu uzavřeného prostředí.

Sociální média velmi přispěla k dosahu džihádistické i krajně pravicové extremistické propagandy tím, že poskytla velice jednoduchý a snadný přístup k velkému cílovému publiku. Zpráva o teroristické situaci a trendech v EU z roku 2020, sděluje, že ke koordinaci, plánování útoků, kampaních v předešlých letech byly využívány aplikace jako je WhatsApp či telegram.¹⁵

---

¹⁴ Hodný, J. (2009): *Islamisté online*. Dostupné z: doi:<https://www.vojenskerozhledy.cz/kategorie-clanku/bezpecnostni-prostredi/islamiste-online>

¹⁵ *Radikalizace v EU: Co vlastně znamená a jak jí předcházet?*. Dostupné z: doi:<https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/security/20210121STO96105/radikalizace-v-eu-co-vlastne-znamen-a-jak-ji-predchazet>

2 POJMY RADIKALISMUS, EXTREMISMUS A TERORISMUS

Charakteristickým znakem každé společnosti je různorodost jejich názorů a postojů. Určitá část společnosti se však přiklání k extrémně idealistickým až radikálním postojům na rozdíl od běžného občana. Tyto své extrémní názory a postoje se snaží více či méně důrazněji prosazovat. Co se týče extremismu a radikalismu je možné konstatovat, že projevy jejich stoupců jsou většinou z hlediska stability společnosti a jejich institucí nezávažné, a že pro většinu společnosti představují tyto směry okrajový problém. Za nežádoucí jev je však nutné považovat, když veřejnost s projevy extremismu a radikalismu sympatizuje nebo je k těmto projevům lhostejná. V tomto případě jde o nebezpečný protispoločenský jev, který může přerůst v sociální konflikt. K nárůstu radikálních a extremistických postojů přispívají společensko-ekonomické podmínky jejichž původním jevem jsou:

- nárůst zločinnosti
- zvýšená migrace
- nárůst počtu asociálních osob

Toto neplatí o projevech terorismu. Terorismus je mnohem více nebezpečný společenský fenomén, který způsobuje obrovské škody. Na rozdíl od extremismu a radikalismu se terorismus prakticky vždy snaží narušit suverenitu státu a ve všech případech používá násilí.

Pojem radikalismus a radikál

Pojem radikalismus je vysvětlen podrobněji v první části práce. Každopádně jako shrnutí pojmu, víme, že radikalismus nelze definovat pouze jednou definicí. Podle encyklopedického slovníku z roku 1999 je radikalismus označován jako způsob myšlení a praktické úsilí o efektivní řešení problémů obvykle společenského či politického rázu. Někteří autoři definují radikalismus jako myšlenkový směr, činnost či postoje, které se snaží o reformy určitých skutečností nebo naopak o jejich zrušení. Radikalismus nemusí být nutně založen na politickém

přesvědčení nicméně jeho obsah se změnou politických okolností obvykle souvisí. U politického radikalismu jde o politické postoje, které nevedou k odstranění demokratického systému společnosti a pohybují se v rámci daného politického systému. Protikladem radikalismu je konzervatismus. Ten hovoří o tom, že politická akce nemůže změnit a zlepšit životní podmínky. Od pojmu radikalismus se odvíjí označení radikál. Pod pojmem radikál si můžeme představit osobu, která se zradikalizovala a stal se z ní nekompromisní člověk, který vyvíjí aktivity, které se pohybují na hraně zákona a jejichž cíle jsou přijatelné. To umožňuje odlišit jejich činnost od skupin s naprosto protispolečenským zaměřením, které mohou být i protizákonné.¹⁶

Pojem extremismus a extremist

Z kriminologického pohledu jde o verbální či fyzické a jiné činnosti, které mají vyhraněný ideologický nebo kontext podobného rázu. Tyto činnosti provádějí jednotlivci nebo menší skupiny osob s názory, které vybočují ze všeobecně uznávaných norem a s prvky netolerance, zejména rasové, národnostní, náboženské či nesnášenlivosti. Další z definic extremismu zahrnuje aktivity s ideologickou motivací, které vybočují ze zákonných, ústavních norem, vyznačují se prvky netolerance, a útočí proti demokratickým principům a společenskému uspořádání. Dá se říci, že extremismus je pojmem pro krajně vyhraněné, demokratickému systému nepřátelské postoje, přecházející v aktivity, které působí ať již přímo nebo v dlouhodobém důsledku, destruktivně na stávající demokratický politicko-ekonomický systém. To znamená, že se snaží nahradit demokratický systém systémem totalitním, diktaturou nebo anarchií. Pod pojmem extrémista si tedy lze představit osobu, která má odlišné chování od společenské normy a velmi těžko se přizpůsobuje reálným životním podmínkám. Pokouší se o napodobování svých vzorů i přesto, že se chování a myšlení těchto vzorů odlučuje od zákonných mezí. Jednání extremistů může naplňovat i skutkovou podstatu trestných činů uvedených ve zvláštní části trestního zákona. Chování extremistů je podmiňováno agresivitou a kriminálními tendencemi. Typickými představiteli extremistů se

---

¹⁶ BARŠA, Pavel, FIALA, Petr, ed. *Politický extremismus a radikalismus v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, 1998. t. 14-19. ISBN 80-210-1798-8.s

stávají mladí lidé. Stoupenci extremismu se formují do skupin a podporují určité myšlenky, symboly, hudební skupiny a pevné hodnoty.¹⁷

Pojem terorismus a teroristé

Základ výrazu terorismus vychází ze slova teror. Teror je násilná metoda, která organizovaně a plánovitě zneužívá ničení, vraždění nebo hrozby ničením a vražděním k zastrašování a vydírání státních orgánů, obyvatelstva nebo různých etnických a názorových skupin za účelem dosažení vytyčených cílů. Teror je na rozdíl od extremismu, právním pojmem. Je blíže upraven v trestním zákoně. Výraz terorismus je spojován s takovými technikami, jako je vyvražďování, bombové útoky, únosy osob. Podle nejobecnějších definic je terorismus systematické užívání fyzického násilí, a to převážně vůči civilistům a nevinným lidem. Z tohoto pohledu se potom hovoří o teroru vlády vůči vlastnímu obyvatelstvu, o teroru kriminálních skupin, ale i o teroru skupin politických, o terorismu státních a nestátních politických aktérů světové politiky. Podle encyklopedického slovníku z roku 1999 je terorismus souhrn nelidských metod hrubého zastrašování politických odpůrců hrozbou síly a užití různých forem násilí. Za nejvýstižnější definici terorismu lze považovat označení terorismu jako předem připravené, promyšlené použití násilí nebo hrozby násilí obvykle zaměřené proti nezúčastněným osobám s cílem vyvolat strach, jehož prostřednictvím mají být splněny politické, náboženské nebo ideologické požadavky. Od námi sledovaného pojmu se odvíjí i označení terorista. Terorista je stoupencem hnutí, které k prosazování svých cílů používá násilí nebo hrozby násilí.¹⁸

Představitelům jednotlivých názorových směrů jde vždy o dosažení svých cílů. Rozdíl nastává podle toho, jaké prostředky tyto skupiny používají při dosahování svých cílů. Zatímco radikálové při prosazování svých idejí neporušují zákon, přesto se mnohdy pohybují na tenkém ledě. Extremisté ve většině případů volí pro prosazování svých cílů a idejí různé formy nátlaku a části je jejich jednání

---

¹⁷ CHMELÍK, Jan. *Extremismus*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. st. 16-22. ISBN 978-80-7380-376-6.

¹⁸ MAKARIUSOVÁ, Radana. *Globální terorismus a radikální hnutí*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. st. 7-12. ISBN 978-80-7380-777-1.

protizákonné. Teroristické činy lze od výše zmíněných rozpoznat tím, že obsahují následující kritéria:

- ▶ čin je vždy protizákonný
- ▶ jeho součástí je použití nebo hrozba násilím či silou
- ▶ toto násilí či síla jsou zaměřeny proti nezúčastněným osobám nebo majetku a cílem je vynucení určitých kroků na vládě či společnosti
- ▶ děje se tak na podporu politických, náboženských nebo ideologických cílů.

Ve vztahu k terorismu je radikalismus považován za jeho první vývojový stupeň, jež může postupně přerůst v extremismus. To však nutně neznamená, že všichni radikálové nebo extremisté se nutně musí stát teroristy.¹⁹

---

¹⁹ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. 1. vyd. Praha: Grada, 2019. s. 127. ISBN 978-80-271-2031-4.

3 PROCES RADIKALIZACE

„Pojem proces z latinského processus, také tvar slovesa procedere – postupovat, vyvíjet se“. Je tedy postupný děj nebo změna stavů určitého systému.²⁰

Radikalizace je proces růstu radikalismu, změn názorů či postojů osob. Tato změna může nastat jak u jednotlivců, tak i u celých názorových nebo ideologických skupin. Tyto osoby se chtějí angažovat a změnit či odstranit nedostatky společnosti a to zcela zásadně a důkladně. K tomu se váže odmítání kompromisů, omezení tolerance, tedy konfliktní potenciál, provázený nesnášenlivostí a nepřátelstvím.

Radikalizace může mít násilnou formu ale také nenásilnou formu, násilná forma často přechází do extremismu.²¹

Radikalismus je proces, v rámci kterého jednotlivci nebo skupiny stále více přijímají radikální politické, sociální nebo náboženské ideály a úsilí. Odmítají a narušují status quo anebo současné myšlenky a projevy národa. Výsledky radikalizace jsou obecně přijímány myšlenkami společnosti, radikalismus může například vzniknout jako shoda společnosti proti progresivním změnám ve společnosti nebo jako značná touha po změně ve společnosti. Radikalizace může být jak v násilné, tak v nenásilné formě.

Důležité je, že každý vnímá různé faktory jinak a jinak na ně reaguje. Dochází tedy k tomu, že v každém jednotlivci mohou být vyvolány jiné pocity a tyto pocity mohou mít poté jiné důsledky. Každá osoba bude mít rozdílné obranné mechanismy, prostřednictvím kterých se stává odolným vůči působení nejrůznějších vnějších negativních faktorů.

Radikalizace může proběhnout jak ve skupinách, rodinném či známém prostředí tak i o samotě. Existuje již několik poznatků o tom, jaké jsou aspekty radikalizace. Vychází z metastudií, které generalizují jednotlivé faktory. Schmid (2003) určil osm tezí, které se vztahují k procesu radikalizace.

---

²⁰Proces Dostupné z: doi:<https://cs.wikipedia.org/wiki/Proces>

²¹Borum, Randy. "Radicalization into Violent Extremism I: A Review of Social Science Theories." *Journal of Strategic Security* 4, no. 4 (2012)

1. Většina radikálů nemá vážné psychické problémy. Například u teroristů převládá pocit, že jejich život neměl smysl, dokud se nepřidali k teroristické skupině. Z toho vyplývá, že poté co se připojili k nějaké skupině stávají se "nadšenci" a snadno se z nich stávají radikálové či extrémisté.
2. Minulost je velmi různorodá. Každý měl vlastní cestu a okolnosti, jak se připojil například k teroristické skupině. Je tedy velmi obtížné specifikovat jeden profil. I tak je složité popsat přímočarý proces radikalizace. Jeden ze zajímavých stimulačních faktorů pro připojení k nějaké organizaci je členství rodinných příslušníků nebo přátel.
3. Radikalizace je většinou postupný proces. Radikalizace nějaké časové období trvá, můžeme si tedy všimnout postupných změn v chování jednotlivce či změny jeho zvyků a zájmů.
4. Nezaměstnanost může mít vliv na proces radikalizace. Chudoba sama o sobě radikalizaci nezpůsobuje, nezaměstnanost je už ovšem větší činitel. U mladých muslimů se prokázalo, že dlouhodobá nezaměstnanost může vést k jejich připojení do teroristických organizací.
5. Pocit nespravedlnosti. Tento pocit je velmi silný a může velice ovlivnit člověka k připojení se k radikální skupině. Identifikuje-li osoba viníka z jeho negativních pocitů může poté pocítit, že je potřeba ho odstranit. Pokud je viník stejný jako i u jiných osob může být tento pocit o to silnější. S pocity jsou spojeny i další faktory do kterých patří: a) potřeba jednat proti nespravedlnosti b) pocity vzrušení, které jsou při jednání prožívány c) status cti uvnitř skupiny d) tlak ze strany vrstevníků
6. Sociální sítě. Sociální sítě jsou lákadlem zejména pro mladé lidi. Toto prostředí je jim velice známé a lehce se v něm orientují. U mladých lidí, kteří chtějí někam patřit, mají tendenci získání postavení a statusu je mnohem lehčí propadnout nebezpečným skupinám. Mladí lidé, kteří si v minulosti prošli šikanou, ponižováním či diskriminací mohou být o dost náchylnější k radikálním myšlenkám. Obecně lze říci, že mladí lidé jsou charakterističtí nekompromisními postupy, které jsou zejména jednoduché při řešení

problémů. Tyto skutečnosti lze vidět zejména na sociálních sítích, které mladí lidé navštěvují.

7. Ideologie přijímací násilí. Ideologie přispívají tomu, že je přijetí násilí jako nástroje prostředek ke změně, ať už politické nebo společenské. Ideologie je soubor norem, který ospravedlňuje používání extrémních metod a snižuje morální hodnoty.
8. Opuštění teroristické skupiny často probíhá bez deradikalizace. Deradikalizace je podobný proces jako radikalizace, zde se jedná o změnu pohledu na sociální realitu. Daná osoba upouští od hodnot, které měla předtím jako jediné a pravdivé.

3.1 TEORIE RADIKALIZACE

“Sociální vědci se zaměřují na sestavení modelů radikalizačního procesu, který by usnadnil pochopení vztahů mezi jednotlivými proměnnými, které vedou k tomu, že se jedinec (či skupina) radikalizuje. Teorie a modely radikalizace zkoumají širokou škálu sociálních a politických faktorů. Jsou to ty, které zdůrazňují jako své hlavní příčiny: psychosociální faktory, kulturní determinanty, mezinárodní vztahy, roli médií, internetu a vliv sociálních sítí.”^{[Obj]22} Uvedeny budou dvě metafory, které znázorňují postup jedince při vývoji jeho radikalizace.

METAFORA SCHODIŠTĚ

Moghaddamova metafora je představena jako budova se schodištěm. Celý koncept pracuje s přízemím a pěti patry, kdy je každé patro charakteristické určitými psychologickými procesy.

Schodiště směřuje do dalších pater a daná osoba se rozhoduje, zda bude postupovat výš po schodišti. Při stoupání po schodišti se jedinci snižují možnosti volby, což v důsledku vede k tomu, že je celá situace zakončena buď zničením ostatních jedinců, zničením sebe nebo zničením sebe i ostatních. Pro pochopení

---

²² Khosrokhavar, Farhad. (2013). Radicalization in Prison: The French Case. Politics, Religion & Ideology. 14. 284-306. 10.1080/21567689.2013.792654. St. 286

metafory schodiště si popíšeme jednotlivá patra a fáze jakými si při jejich postupování jedinec prochází.

V přízemí budovy jedinec zažívá pocity zejména nespravedlnosti a relativní deprivace. Tyto pocity každodenně prožívá velké množství osob, ovšem pouze někteří postoupí obrazně do prvního patra schodiště. V prvním patře se poté tito jedinci pokouší nalézt způsob, jak vylepšit svou životní situaci a dosáhnout spravedlnosti. Pokud dojde k tomu, že nevidí šanci na zlepšení situace, začnou propadat do hlubšího stavu frustrace. V tomto patře dochází k pokusu o dosažení individuální mobility, která by změnila pocity nespravedlnosti a deprivace. Když je tento pokus neúspěšný, dojde k větší míře frustrace a následuje postup do druhého patra budovy. Ti, kteří dosáhnou druhého patra jsou naplněni zlobou a frustrací. Právě psychických stavů u osob využívají radikální organizace, které budou tyto osoby podněcovat a nabádat k tomu, aby svoji agresi a vztek směřovali k „nepříteli“. Prohlubující se pocity zmaru vedou u některých jedinců k tomu, aby postoupili do dalšího poschodí. Ve třetím patře se již tito jedinci seznamují s morálkou a ideologií radikálních organizací. Čtvrté patro je typické tím, že jedinci budou přejímat tradice a metody či taktiky organizace. Páté patro budovy již představuje samotné provádění například teroristických činů či činů, kterých by se osoby, které si neprošli těmito fázemi nedopustili. Šesté patro se rovná samotným teroristickým činům a tato fáze znamená, že je proces radikalizace dovršen.²³

METAFORA DOPRVNÍHO PÁSU

Metaforou, která je používána pro pochopení situace, kdy se psychicky normální jedinci, kteří jsou často narození a vzdělání v zemi, ve které dochází k útokům, radikalizují. Touto metaforou je metafora dopravního pásu (conveyor belt). Dopravní pás představuje situaci, kdy k politické radikalizaci dochází poměrně postupně, s různou mírou intenzity v závislosti na osobnosti dané osoby.

Prvotními příčinami pro posun osoby na dopravním pásu radikalizace může být například zármutek nad vývojem společnosti nebo situacemi, které se odehrávají

---

²³ MOGHADDAM, F. M. (2005): The Staircase to Terrorism. A Psychological Exploration. *American Psychologist*, 2, 2, 161–169.

v zahraniční politice. To se později může projevit ve formě zvýšené míry aktivismu a agitace, ke sdružování se jednotlivých sympatizantů, kteří provádějí nátlakové akce ve formě demonstrací či protestů a definují si cíle, kterých chtějí dosáhnout. Pokud dojde k tomu, že nelze dosáhnout nastává posun do kritické části pásu, kde může dojít k realizaci svých cílů neadekvátní a nebezpečnou formou.

Tato metafora dopravního pásu začíná od pasivity, přes aktivismus až k radikalismu a případně k teroristickému činu. Ti, kteří neuspějí v legálním a nenásilném politickém jednání se posunou do pozice určité eskalace, kdy je násilí již přijatelnou formou jejich reakce.^[obj]²⁴

Rozdíl mezi metaforou dopravního pásu a metaforou schodiště je takový, že u metafory dopravního pásu není zřetelné odlišení jednotlivých fází. U obou těchto metafor ovšem platí, že nejdůležitější je z hlediska prevence radikalizace prvotní fáze. U metafory schodiště je to fáze “v přízemí budovy”, u metafory dopravního pásu prvotní posun “vpřed”. Touto prevencí mohou být preventivní aktivity, které by měly směřovat do zlepšování sociální, ekonomické a politické sféry jednotlivých států. Stejně tak zde hraje roli i výchova, pomocí které je možné odbourávat myšlení v kategoriích „my vs. oni“ a podporovat myšlenky svobody a demokracie.

---

²⁴SMOLÍK, Josef. *Psychologie terorismu a radikalizace: jak se z beránek stávají vlci*. V Brně: Mendelova univerzita, 2020. ISBN 978-80-7509-723-1. St. 110-112

4 PSYCHOLOGICKÉ ASPEKTY RADIKALIZACE

“Každý příběh radikalizace je unikátní a jeho dynamika může být velmi proměnlivá, přičemž interní a externí faktory slouží jako akcelerátory nebo naopak inhibitory celého procesu.”²⁵

Radikalizace je problematikou, která v sobě zahrnuje několik aspektů - sociální, politické, sociologické, ekonomické, kulturní, bezpečnostní, náboženské, psychologické a jiné. Přestože je vliv sociálního prostředí nesporný, důležitou roli hraje i vnitřní psychologický stav každého jedince. Záleží zejména na tom, jak vyspělou je jedinec osobností, jak se dokáže vypořádat s nepříznivými vlivy vnějšího prostředí a odolávat negativním vlivům okolí nebo ostatních osob. Do jaké míry je ovlivnitelnou osobností.

V této části se budeme zabývat zejména problematikou radikalizace v psychologii v souvislosti vzniku a změny v lidském myšlení.

Pro radikalizaci jsou typické podstatné atributy procesualnosti a dynamičnosti, kdy radikalizace není pouze statický jev, ale dynamický proces, který má svůj začátek, průběh, výsledek, kulminaci. Interaktivnost, kdy radikalizace vyjadřuje složitou interakci a vztahy mezi jednotlivcem a s jinými společenskými subjekty, které se mohou stát faktory radikalizace. Může to být skupina, společnost, prostředí, které mohou vést ke změně radikálního myšlení jednotlivce a změně chování v radikální.

Radikalizace je multidimenzionální a tehdy se projevuje ve všech úrovních a ve všech společenských sektorech. A také normativnost, což znamená, že radikalizace bude charakterizovat chování odlišné od určitých norem, kterými mohou být například normy právní, morální.

Radikalizace je specificky dynamickým (progresivním) a složitě strukturovaným (segmentovým) procesem. Je výsledkem složité interakce mezi vnějšími společenskými vlivy, které tvoří externí předpoklady radikalizace osob a vnitřními

---

²⁵ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. 1. vyd. Praha: Grada, 2019. s. 35. ISBN 978-80-271-2031-4.

psychickými procesy. Tyto vnitřní psychické procesy, vlastnosti a psychické stavy tvoří psychickou strukturu osobnosti a zároveň vytváří vnitřní dispozice k radikalizaci osoby. Psychické procesy jsou součástí komplexní interakce člověka s okolním světem a jsou také součástí zapojení do regulace lidského chování. Skrze psychické procesy se realizuje aktivní vztah člověka ke svému prostředí.

Psychické procesy členíme na:

- a) Kognitivní procesy (Tedy poznávací procesy, do kterých řadíme například vnímání, fantazii, myšlení, pozornost či paměť.)
- b) Emocionální procesy (Tyto procesy udávají prožívání vztahu k vnitřnímu a vnějšímu světu.)
- c) Volní procesy (Zde řadíme vůli a rozhodování člověka.)
- d) Motivační procesy²⁶

Radikalizace a její časové rozmezí je různé. Proces radikalizace u člověka je velmi individuální a může trvat v rozmezí několika týdnů i mnoho let.²⁷

4.1 ZDROJE RADIKALIZACE

Mezi hlavní zdroje vzniku radikalizace je frustrace a deprivace. Frustrace je definovaná jako: „stav organismu, kdy je jeho integrita ohrožena a musí se zapojit všechny schopnosti na svoji ochranu.“²⁸

Frustraci lze definovat jako odepření něčeho, co chceme nebo jako situaci, kdy nejsou naplněny naše potřeby. Pokud k takové situaci dojde a naše potřeby nejsou naplněny, mohou to být potřeby fyzické nebo mentální, naše tělo se dostane do obranného módu. Jsou aktivovány obranné frustrační mechanismy. Potřeba je

---

²⁶ Johnston, E. a kol. (2017): *Preventing and Fighting Radicalisation at the Local Level*. Paris: European Forum for Urban Security.

²⁷ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019. st. 36. ISBN 978-80-271-2031-4.

²⁸ CHAMOUTOVÁ, Kateřina a Hana CHAMOUTOVÁ. *Duševní hygiena: Psychologie zdraví*. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, Katedra psychologie, 2006. st. 15. ISBN 80-213-1452-4

stav, na základě přebytku či nedostatku. Na základě potřeb se mění motivace, postoje a na tomto základě může vzniknout radikalizace. Hierarchii lidských potřeb definoval americký psycholog Abraham Maslow. Podle této hierarchie potřeb, jsou počínajícími a základními potřebami potřeby biologické a pokračují k složitějším psychologickým motivacím. Tyto složitější psychologické motivace získávají na důležitosti až poté, co jsou uspokojeny potřeby základní. Nejprve musí dojít k uspokojení potřeb, které jsou na jedné úrovni a teprve poté přebírají motivační úlohu potřeby na další úrovni.²⁹

To, co může vyvolat frustraci je velmi subjektivní. Vnímání jednotlivce a individuální nastavení hodnot je u každé osoby jiné. Dalším důležitým faktorem je frustrační tolerance, které se také u různých osoby liší. Příkladem může být nespokojenost v zaměstnání, špatné postavení v kolektivu, špatné mezilidské vztahy nebo nespokojenost s politickou situací.³⁰

Frustrace může být také důsledkem neuspokojení biologicky primárních, pudových nároků nebo selhání v dosahování cíle. Frustrace může vyvolat agresi, úzkost a neurotické poruchy. Je běžnou součástí života a v přiměřené, a ne příliš dlouho trvající formě není závažně škodlivá pro člověka. Pokud dochází k postupnému a snesitelnému frustračnímu zatěžování organismu může to i vést ke zvýšení psychofyziologické odolnosti jedince. Projevy frustrace spadající do oblasti poruch prožívání a chování a nabývající často charakteru neurovegetativních či psychosomatických příznaků, jsou závislé nejen na intenzitě a délce trvání frustrace, ale i na individuální odolnosti člověka vůči frustraci. Jak bylo tedy dříve řečeno, i v případě radikalizace osoby hraje velkou roli individualita. Překážka, která je příčinou vzniklého stavu frustrace, může být podle Nakonečného, buď to vnější, která bude vycházet z prostředí. Kde se jedná o překážku fyzickou či způsobenou jednáním jiné osoby. Nebo příčina vnitřní, která záleží na jedinci.³¹

---

²⁹ NOLEN-HOEKSEMA, Susan. *Psychologie Atkinsonové a Hilgarda*. Vyd. 3., přeprac. Přeložil Hana ANTONÍNOVÁ. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0083-3. St. 565

³⁰ NOLEN-HOEKSEMA, Susan. *Psychologie Atkinsonové a Hilgarda*. Vyd. 3., přeprac. Přeložil Hana ANTONÍNOVÁ. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0083-3. St. 582

³¹ NAKONEČNÝ, Milan. *Encyklopedie obecné psychologie*. 2., rozš. vyd., v Akademii vyd. 1. (1. vyd. v nakl. Vodnář pod náz. Lexikon psychologie). st 48. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0625-7.

Dalším stádiem je deprivace, ta vzniká, když se člověku nedaří uspokojit své potřeby nebo dosáhnout svých cílů, po delší časový úsek. Lze konstatovat, že deprivace vzniká z chronického odepírání naplnění našich potřeb, tedy dlouhodobou frustrací. Deprivací se rozumí stav neuspokojení základních potřeb na nejnižším stupni vývojového a socializačního procesu.³²

Americký psycholog Moghaddam ve své studii Staircase to terrorism, využívá metafor schodiště, které se skládá z několika poschodí, které představují psychologické procesy, kterými radikalizovaná osoba prochází. Výchozím bodem tohoto schodiště je přízemí, kde se ve spoustě případech nachází většina běžné populace. V první úrovni modelu několikapatrové budovy se nachází ti, kteří usilují o změnu nevýhodných podmínek. Nebo ti, kteří se cítí být s nějakou situací či skutečností nespokojeni. Tito jedinci usilují o změnu podmínek, které se jim zdají nevýhodné a o nápravu nespravedlnosti. Využívají k tomu legitimní prostředky, které se nabízejí, pokud dojde k tomu, že všechny možnosti, které by měli situaci vyřešit, vylepšit selhávají a nefungují, osoba se dostane do psychicky a sociálně obtížné situace. Tyto osoby se ocitají pod tíhou velké frustrace a tím, že jsou frustrováni v nich kumuluje zlost a agrese. V této fázi se stává vulnerabilita osob k radikalizaci velice silná. Zde přichází tedy onen důsledek frustrace a jejího možného vyvrcholení v radikalizaci jedince.³³

Frustraci zmiňuje i sociolog Buchtík, který se vyjadřoval k radikalizaci v rámci situace týkající se opatření v České republice v době pandemie: *"Radikalizace je pozvolný proces. To není něco, co se ve vás vytvoří za týden, a nejde to moc dobře pojmenovat. V lidech je ale nějaký typ frustrace, která narůstá a má velký potenciál vybuchnout, protože těmto lidem nedáte jinou možnost."*³⁴

---

³² Frustrace. Dostupné z: doi:[https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Frustrace_\(MSgS\)](https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Frustrace_(MSgS))

³³ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019. st. 48. ISBN 978-80-271-2031-4.

³⁴ *Opatření mohou část společnosti radikalizovat. Dá se očekávat i násilí, míní experti*. Dostupné z: doi:<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/opatreni-covid-radikalizace/r~31d80b504bac11ecad06ac1f6b220ee8/>

Reakce na frustraci mohou být různé a je jich opravdu velké množství, ovšem do reakcí, které se vážou k radikalizaci lze zařadit například agresi, racionalizace, kompenzace, projekce, sublimace, identifikace, manipulace.

K vysvětlení jednotlivých forem reakcí na frustraci uvedu příklady převedené na radikalizaci osoby.

Projekce je potlačování vlastních impulzů, které jsou pro jedince nepřijatelné s následným vyjadřováním nepřátelských postojů vůči jiným osobám. O těch osobách se daný jedinec domnívá, že projevují právě tyto impulzy, které jsou přitom jeho vlastní potlačené impulzy.

Kompenzace se může projevit jako snaha vyvážení neúspěchu v jiné oblasti, nahrazení cíle své činnosti. Pro příklad osoba, která se rozhodne svěřit svůj život radikální náboženské sektě a opustit svůj život. Osoba se bude pokoušet o naplnění života a cíle jinde, než spořádaným způsobem života prostřednictvím například pracovních úspěchů.

Racionalizace znamená, že si jedinec zachovává sebeúctu tím, že přiřazuje pádné důvody ke svému jednání. Jedinec začne hledat rozumné a věrohodné vysvětlení problému a může tak dojít k zneužití tohoto mechanismu. Osoba sama sebe přesvědčí, že její násilné činy jsou vlastně správné, protože tímto způsobem pomůže společnosti a koná správně.

Sublimace je tendence nahrazení cíle nebo určitého sociálního chování v přehnané míře, kdy jde o tíhnutí k „vyšším principům“ nebo „elitním ideologiím“.

Identifikace znamená respektování či obdivování jiných jedinců nebo skupin, dodržování jejich norem. Také přijímání jejich přesvědčení a postojů za své. To celé za účelem stát se stejným jako daná jedinec či skupina. Osoba se tedy ztotožňuje s nějakou jinou osobou a přebírá její názory, myšlení a považuje je za správné. Pokud si vybere například vůdce nějaké ideologie bude sympatizovat s jeho projevy.

Agrese je chování s cílem ublížit jiné osobě (fyzicky či slovně) nebo zničit jeho majetek, agresivní jednání je tedy směřující vůči předmětům nebo ostatním osobám. Hypotéza frustrace agrese předpokládá, že kdykoli člověk nedokáže

dosáhnout cíle, o jenž usiluje, projeví se agresivní pud, jenž směřuje k poškození objektu nebo osoby, které byly příčinou frustrace. Výzkumy sice dokázali, že agrese není nevyhnutelnou reakcí na frustraci, ale nepochybně je jednou z nejčastějších. Přímá agrese vůči zdroji frustrace není vždy možná či rozumná. Její zdroj je někdy neurčitý nebo nepostižitelný. Člověk neví, na co má zaútočit, ale má vztek a hledá objekt, na němž by si mohl vztek vybit. Jedinec, který frustraci způsobil, může být příliš mocný, že by to znamenalo, že útok na něj může být nebezpečný. Pokud jsou okolnosti, které brání útoku na objekt, jenž je příčinou dané frustrace, agrese bývá často přesměrována. Agresivní jednání nebude namířeno proti opravdové příčině frustrace, ale vůči nevinné osobě či objektu.

Manipulace je snaha o dosažení cílů neadekvátními prostředky. Nebezpečí manipulace spočívá zejména v tom, že může ovlivnit i další osoby a jejich přemýšlení a skutky.³⁵ Manipulace je zejména důležitou součástí propagandy.

Faktorů, které jsou podporující a mohou zapříčinit vznik radikalizace je mnoho. Jednou z nejvýznamnějších rolí hraje osobní bezpečnost a pocit ohrožení. Pokud dochází například k nárůstům nějakého válečného konfliktu či terorismu a jeho prezentací médií. Pocit ohrožení může pramenit i ze zhoršení sociálních jistot, kdy osoba přichází o subjektivní vnímání blahobytu. Máme zde tedy jeden z faktorů, který bude velice ovlivňovat možnost vzniku radikalizace osob, tedy pocit ohrožení.

Důležitým termínem pro vznik radikalizace je kolektivní identita, která se pod vlivem vnitřních i vnějších vývojových trendů mění. "Kolektivní identita není přirozeně vytvářená, nýbrž sociálně konstruovaná: je to záměrný či nezáměrný důsledek interakcí, které jsou samy sociálně modelovány a strukturovány. Příslušnost ke kolektivní identitě a podíl na ní závisí na zvláštních procesech indukce pokrývajících škálu od rozličných iniciačních obřadů k různým kolektivním rituálům, v nichž se symbolicky konstruuje a definuje atribut "podobnosti"

---

³⁵ NOLEN-HOEKSEMA, Susan. *Psychologie Atkinsonové a Hilgarda*. Vyd. 3., přeprac. Přeložil Hana ANTONÍNOVÁ. Praha: Portál, 2012. st 801 slovník pojmů. ISBN 978-80-262-0083-3.

příslušníků v kontrastu k cizosti, odlišnosti a rozdílnosti druhých. Konstruování sociálních kolektivit tedy vyžaduje konstrukci rovnosti mezi těmi, kteří jsou v nich zahrnuti: členové kolektivity se na sebe navzájem musí v jistém ohledu dívat, jako na rovné, jinak se v kolektivitě nerozvine důvěra a solidarita.”³⁶

Tyto kolektivní identity mají vliv i na identitu jedince a v psychologických studiích je uváděn termín “krize identity”, která může u jedince vyústit v nové přijetí kolektivní identity, ta poté potlačuje individuální krizi.³⁷

Společná krize identity může být brána jako sociální konstrukt, tyto konstrukty jsou realizovány skrze mezilidskou interakci a komunikaci, stanou se hodnotou pro dané společenství či skupinu osob a budou pro ně prvkem tohoto “my”. Když je “my” ať už je to náboženská skupina, etnická či jiná ohrožena na své identitě, může se projevit zvýšená míra radikalizace.

Dalším velice důležitým aspektem, který může mít vliv na vznik radikalizace v lidském myšlení je převzatý vzorec chování, který pochází převážně od rodiny. Od útlého věku vnímáme názory od rodiny a může dojít k tomu, že se s nimi jedinec ztotožní, pokud mu jsou prezentovány již od dětství. Rodina je prvním a základním životním prostředím osob. Rodinný život je psychologickým a sociologickým modelem dané kultury a vztahy mezi rodiči a dětmi i mezi sourozenci navzájem do značné míry vyjadřují znaky určité kultury, doby, tradice a rasy. Každý člověk je ve svém vývoji determinován biologicky a to hlavně dědičností a zráním. Také sociálně, tedy učením, výchovou a komunikací a také sebevýchovou a autoregulací. Socializace a sociální učení je celoživotně trvajícím procesem. Probíhá především prostřednictvím imitace - nápodobou, identifikací - ztotožněním se, sociálním posilováním - odměnou a sankcemi. Co se týká tedy výchovy, tak nemůžeme dobře znát dítě, aniž bychom poznali jeho rodinu a podnětnost rodinného prostředí pro rozvoj osobnosti dítěte. Rodina jako

---

³⁶ EISENSTADT, Samuel Noah; GIESEN, Bernhard. Konstrukce kolektivní identity. In HROCH, Miroslav. Pohledy na národ a nacionalismus: Čítanka textů. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. s. 361 – 374.

³⁷ BUZAN, Barry, Ole WAEVER a Jaap de WILDE. *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. Brno: Centrum strategických studií, 2005. Současná teorie mezinárodních vztahů. st. 33. ISBN 80-903333-6-2.

základní mikroprostředí zprostředkovává dítěti v průběhu sociálního učení hodnotové vzory a vzorce chování. Dítě pozoruje a napodobuje způsoby chování a jednání rodinných příslušníků, zejména pokud se s nimi identifikuje, tedy ztotožní. Rodinné prostředí by mělo záměrně rozvíjet citovou sféru života dítěte a uspokojovat přiměřeně potřeby dítěte. Zvláště vliv dospělých osob a starších sourozenců na vyvíjející se osobnost je velký, protože v období vývoje se silně uplatňuje potřeba vzoru, příkladu. Napodobivost, identifikace patří mezi hlavní mechanismy osvojování povahových vlastností a názorů. Záleží přitom mimořádně na úrovni normality osob, které děti napodobují. Pokud je tedy na dítě od útlého věku vyvíjen názorový proud týkající se například nenávisti vůči určité skupině obyvatel, vůči nějakému systému, je dost možné, že se dítě s názory ztotožní, bude je prezentovat dál a hlavně je bude brát jako správné. Pokud bude tedy dítě ztotožněno s radikálním způsobem myšlení je možné, že se i ono radikalizuje.³⁸

Mezi další důvody radikalizace jedince by se dala zahrnout potřeba přijetí, zalíbení se skupině lidí vyznávající určité hodnoty. Osoba, které má potřebu se zařadit do nějaké skupiny, alespoň předstírá zájem o stejnou věc, aby se mohla stát součástí skupiny. Postupně může ovšem dojít k tomu, že tyto hodnoty přijme za své a radikalizuje se s ostatními. Období dospívání souvisí s hledáním vlastní identity. Typické pro dospívající osoby, kterým chybí zdravé rodinné zázemí, je potřeba patřit do „rodiny náhradní“. Zradikalizované skupiny jsou pro osoby otevřené. Nabízí mladému člověku vidinu důležitosti, směru a smyslu života. Jsou tedy pro takovou osobu velmi zajímavé a lákavé. Období dospívání je také spojováno se zvýšenou kritičností, radikálními postoji a jakýmsi černobílým viděním světa. To jsou právě charakteristiky, které jsou pro radikalisty, extremisty nebo i pro teroristické skupiny vítané.³⁹

---

³⁸ *Vliv rodiny na rozvoj osobnosti člověka*. Dostupné z: doi:<https://www.rodice-a-deti.cz/vliv-rodiny-na-rozvoj-osobnosti-cloveka>

³⁹ CHMELÍK, Jan, 2001. *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*. V Praze: Linde. st. 87. ISBN 80-7201-265-7.

5 SOCIOLOGICKÉ ASPEKTY RADIKALIZACE

„Sociologické teorie vysvětlují kriminalitu jako společenský fenomén.“⁴⁰

Radikalizace je tedy specificky dynamickým procesem - progresivním a složitě strukturovaným - segmentovaným procesem. Je výsledkem složité interakce mezi vnějšími společenskými vlivy (sociálními procesy), které tvoří externí předpoklady radikalizace a vnitřní psychické procesy.

Sociální procesy, na rozdíl od psychologických procesů, představují různé vnější vlivy, vzájemné působení a interakce různých složek. Tyto složky způsobují vážné změny ve společnosti a tedy i v životě jedinců. Výsledkem sociálních procesů je vždy nějaká změna ať už negativní či pozitivní.⁴¹

Radikalizaci také lze definovat jako projev krajní víry a pocitů uvnitř nějaké skupiny.⁴²

Vztah člověka a sociální reality je založený na vzájemné interakci. Je to vztah, který je dialektický. Čím více budeme přijímat určité chování za dané, tím menší bude pravděpodobnost, že si takovouto skutečnost budeme uvědomovat. Klesá pak tedy naše schopnost z takového vnímání vystoupit.⁴³

Zároveň platí, že pokud se nacházíme ve společnosti jedinců, kteří sdílejí naše názory a hodnoty, dochází ke skupinové polarizaci. Skupina osob, které mají podobné smýšlení je daleko náchylnější k tomu, aby se radikalizovala. K takové polarizaci může dojít náhodně, ale i řízeně s cílem vytvořit komunitu stejně smýšlejících jedinců. Toho budou využívat zejména populistická hnutí, která se budou snažit takové komunity vytvořit.⁴⁴

---

⁴⁰ NOVOTNÝ, Oto, ZAPLETAL, Josef a kol. *Kriminologie. 2.*, přeprac. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2004. s. 94. ISBN 80-7357-026-2.

⁴¹ Murdza, K. (2014): *Násilná radikalizácia – vstupná brána terorizmu*. In Ivor, J. (ed.): *Spoločnosť proti terorizmu*.

⁴² SROKA, Anna, CASTRO-RIAL GARRONE, Fanny a TORRES KUMBRIÁN, Rubén Darío. *Radicalism and terrorism in the 21st century*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2017. s. 97-106. ISBN 978-3-631-67542-7.

⁴³ BERGER, Peter L. a Thomas LUCKMANN. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. st. 64-65. ISBN 80-85959-46-1.

⁴⁴ HOLE, Günter. *Fanatismus: sklon k extrému a jeho psychologické kořeny*. Praha: Portál, 1998. s. 14-17. ISBN 80-7178-183-5.

Sociologické pojetí radikalizace uvádí, že radikalizace je mnohvrstevný fenomén, jehož nositeli jsou jednotlivci a sociální skupiny ve společnosti. Z obecného hlediska je možné radikalizaci chápat jako souhrn sociálně patologických jevů, jejichž nositelé jsou více či méně organizované skupiny osob, které jsou označovány jako příznivci těchto skupin. Sociálně patologické jevy jsou vnímány jako projevy chování členů či příznivců radikálních skupin, které lze označit jako porušování právních, ale také jen sociálních norem. Jedná se o projevy, které samy o sobě nejsou trestné, ale i takové, které lze označit jako správní přestupek nebo dokonce jako kriminální jednání. Tyto projevy se také vyznačují určitou hromadností výskytu, charakteristických rysů v delším časovém období a rozšířením na celém území našeho státu. Vznik a existence radikálních skupin a hnutí je dáno ideologicky a dochází k jejich další ideologické profilaci a vymezování se navzájem s tím, že jednotlivým elementem je proklamované odmítání základních hodnot, norem a způsobů chování formujících současnou společnost. Sociologický a kriminologický přístup k problematice neakcentuje analýzu jednotlivých ideologií a jejich různých mutací, jako ideového a hodnotového východiska těchto skupin, ale pozornost je především věnována jejich způsobu chování a prosazování názorů ve společnosti, které se děje zejména skrze násilí a verbální útoky.⁴⁵

V každé společnosti se vyskytují tzv. subkultury, které svým pojetím ovlivňují chování skupin jedinců. Pro příklad v našich podmínkách lze uvést hnutí skinheads, na přelomu 80. let a 90. let minulého století.

Teorie subkultur vychází z předpokladu, že každá společnost má určité vazby a vztahy. V každé společnosti, hraje velkou roli subkultura mladých lidí. „Subkultury mládeže jsou skupiny mladých (dospívajících) lidí, kteří mají společného něco (problém, zájem, zvyk), co je odlišuje od členů ostatních

---

⁴⁵ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Extremismus a společnost*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. s. 42-46. ISBN 978-80-7380-665-1.

sociálních skupin.“ Tato subkultura je z pohledu n bezpečí radikalizace nejvíce ohroženou.⁴⁶

Radikalizace představuje ze sociologického hlediska určitou past, do které když se jedinec dostane, není schopen zapojit se do neradikální společnosti a najít jiné místo, kde by mohl ukojit své hmotné a duchovní potřeby.⁴⁷

---

⁴⁶ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2907-7.

⁴⁷ BERMAN, Eli. *Radical, Religious, and Violent: The New Economics of Terrorism*. [s.l.]: MIT Press, 2009.

6 BEZPEČNOSTNÍ ASPEKTY RADIKALIZACE

Česká legislativa pojem “radikalizace” nezná, z toho vyplývá, že v českém trestním právu není definována skutková podstata trestného činu radikalizace. Radikalizace se často postihuje v rámci trestných činů, které se vztahují k extremismu. V některých případech lze aplikovat úpravy z kapitoly “Terorismus a měkké cíle”.⁴⁸

Pojem extremismus také není v zákonech České republiky přímo zakotven. V praxi však existuje několik právních norem, které jsou pro jeho postih vhodné a využitelné. Pracovně jsou nazývány jako trestné činy s extremistickým podtextem. Česká republika je zároveň vázána celou řadou mezinárodních úmluv, které se vztahují k extremismu. Trestná činnost s extremistickým podtextem se promítla i do české judikatury. Z hlediska legislativy jsou pak klíčové i rozsudky mezinárodních soudních orgánů, např. Evropského soudu pro lidská práva.

Výchozími dokumenty pro oblast extremismu jsou Listina základních práv a svobod a evropské normy. V boji proti extremismu lze také použít ustanovení v oblasti správního i trestného práva a to například: omezení práva na svobodu projevu, sdružovacího, shromažďovacího, petičního či pracovního práva. Tyto právní normy nabízejí orgánům činným v trestním řízení možnosti postihu násilí se souvislostí s extremismem.

Problematika extremismu je zmíněna v Bezpečnostní strategii ČR. Základními dokumenty, které se na úrovni státní správy věnují přímo a pouze problematice extremismu jsou každoročně vydávané “Zprávy o extremismu a Koncepce boje proti extremismu”. Koncepce boje proti extremismu je každoročně vyhodnocována a tyto dokumenty jsou schvalovány vládou. Tyto zprávy obsahují významné události a trendy za minulý již uplynulý rok. Jsou vydávány již od roku 1997. Dále do nich přispívají Ministerstvo Vnitra, Policie ČR, zpravodajské služby, Nejvyšší

---

⁴⁸Radikalizace. Dostupné z: doi:<https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/ostatni-hybridni-hrozby-radikalizace.aspx>

státní zastupitelství, Nejvyšší soud, Probační a mediační služba, Vojenská policie a Generální inspekce bezpečnostních sborů. Koncepce boje proti extremismu je rozčleněna do pěti kapitol: Komunikací proti demagogii, Vědomostí proti totalitářům, Jednotná protiextremistická platforma, Odbornost a imunita a Pomoc obětem trestné činnosti.⁴⁹

Koordinační úloha je plněna v rovině ústředních orgánů státní správy Ministerstva Vnitra. Důležitou roli sehraává Policie ČR. Do protiextremistických opatření zapojuje několik útvarů Policie. Bezpečnostně informační služby v rámci své působnosti vymezené zákonem zabezpečují informace o záměrech a činnostech namířených proti demokratickým základům, svrchovanosti a územní celistvosti ČR. Činnostmi, jejichž důsledky mohou ohrozit bezpečnost ČR v obecné rovině se zahraničním extremismem, se zabývá zpravodajská služba s vnější působností - ÚZSI. Kromě bezpečnostních složek set také do protiextremistických aktivit zapojují i další resorty a úřady: MSp, MŠMT, MK, MPSV ad. Zejména v oblasti prevence plní řadu úkolů instituce v rámci Úřadu vlády a na mezinárodním poli i MZV.

Důležitou roli také hraje práce některých nevládních organizací a specializovaných akademických pracovišť. V mezinárodním prostředí je pro Českou republiku zavazující členství v některých mezinárodních organizacích či spolupráce s nimi. Zejména v oblasti potírání rasismu a xenofobie lze zmínit Radu Evropy a EU, důležitou roli hraje zejména Agentura pro základní práva, Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě v jejím rámci fungující Úřad pro demokratické instituce a lidská práva, Visegrádskou skupinu. Tématu extremismu se věnuje i OSN. Kromě těchto institucí existuje i spousta mezinárodních platform, které se přímo nebo zprostředkovaně bojem s extremismem zabývají.

V listopadu 2005 vytvořili představitelé Unie dokument Strategii boje s radikalizací a rekrutováním k terorismu. Dokument v hrubých rysech nastiňuje směry, kterými

---

⁴⁹ *Audit národní bezpečnosti*. Dostupné z: doi:<https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Audit-narodni-bezpecnosti-20161201.pdf>

se bude Evropská unie ubírat. Představitelé Unie jsou přesvědčeni o tom, že většina Evropanů nesouhlasí s extremistickými ideologiemi a pouze menšina se jimi nechá oslovit a zlomek z nich se radikalizuje. Výsledkem radikalizačního procesu není často rozhodnutí jedince. Tyto osoby jsou velmi často spojovány podobným osudem i motivy, které je k radikalizaci vedou. Včasné rozpoznání takových podmínek a motivů není pouze odpovědností unijních států, ale i občanské společnosti. Z dokumentu vyplývají pro unijní státy tři hlavní úkoly.

1. Zamezení síťovým aktivitám.

Současné moderní technologie usnadňují každému přístup ke všem možným informacím. To zejména díky internetu, kde jsou dohledatelné všemožné informace, návody a jiné. Pro příklad návod na výrobu bomb či nástražných výbušných systémů. Dále se zde rozvíjí komunikace mezi lidmi, kdy si mohou sdělovat veškeré myšlenky a názory, i ty, které se mohou týkat radikalizace. Proto by měly unijní státy zvážit monitorování internetu.

2. Napomáhání tomu, aby názor většiny převážil názor extremistů.

Propagace nesprávných informací a informací, které jsou zkreslené a mohou ospravedlňovat násilí, by měli být potlačeny a nahrazeny nezkreslenou zprávou. Unie proto nabádá k vytvoření specifické slovní zásoby k vedení rozhovorů na daná témata, za účelem, aby se situace nezhoršovala díky nevhodným slovním spojení.

3. Důrazné prosazování bezpečnosti, spravedlnosti, demokracie a rovných příležitostí.

Některé podmínky ve společnosti mohou vytvořit takové prostředí, které se stane vhodným pro radikalizaci. Může to být například nedostatek ekonomické prosperity či nedostatečné vzdělání. Toto jsou faktory, které také mohou ovlivnit vznik radikalizace osob. V boji proti radikalizaci a náboru nových členů do nebezpečných skupin si Unie dává za cíl zamezení činnosti sítí a jednotlivců, kteří mohou ovlivňovat další osoby k radikalizaci.⁵⁰

---

⁵⁰European Commission: Home Affairs In: The European Union Strategy for combating radicalisation and recruitment to terrorism (online) str 3. 2005.

7 DERADIKALIZACE

Proces deradikalizace také lze vnímat jako soubor opatření vedoucích k zastavení procesu radikalizace a to i ve stupni probíhajícího nebo již dokonaného procesu. Osoby, které se zradikalizovali mají selektivní postoje, které je složité v krátkém časovém horizontu změnit. Z tohoto důvodu musí být velká část deradikalizačních opatření komplexního, systematického a dlouhodobého charakteru.

Při deradikalizaci je prospěšné sdílení účinné praxe mezi jednotlivými evropskými státy nebo bezpečnostními komunitami. Stupeň efektivity deradikalizačních programů je obtížné poměřovat i tak je obtížné aplikovat obecně platný model, který by bylo možné použít na různé typy radikalizace.⁵¹

K deradikalizačním opatřením se v zahraničí řadí tyto postupy:

- a) amnestie a programy pro vězně
- b) poradenství
- c) deprogramování (psychoterapie)
- d) interkulturní dialog
- e) demobilizace
- f) rozpuštění (zákaz) skupiny
- g) odklon od násilí
- h) usmíření (šíření osvěty)
- i) legislativní a politická opatření
- j) reintegrace do společnosti v podobě specializovaného vzdělávání⁵²

Při prevenci u osob, které se již radikalizovali, se mohou uplatnit i exit programy, které jsou v západních zemích v Německu, Norsku, Francii, Švédsku nebo Belgii

---

⁵¹ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-2031-4. St. 162

⁵² Schmid, Alex. (2013). Radicalisation, De-Radicalisation, Counter-Radicalisation: A Conceptual Discussion and Literature Review. *Terrorism and Counter-Terrorism Studies*. 4. 10.19165/2013.1.02. St. 40-41

a jsou zaměřeny na specifické cílové skupiny, jako jsou islámští radikálové, pravicoví či levicoví radikálové. Tyto programy jsou zaměřeny na praktickou a ekonomickou pomoc ve spojení s psychologickým poradenstvím a zejména vytváření nových sociálních vazeb mimo skupinu. Některé programy jsou zacíleny na behaviorální odloučení. Toto behaviorální odloučení znamená snahu o vzdálení se násilí a zločinu a zejména skupině, která má s těmito aktivitami souvislost nebo právě v této skupině probíhá. Podstatná je izolace skupin, které se již radikalizovaly. Důležitý je význam kontaktu s osobami z jiného sociálního zázemí, tento kontakt může mít velký vliv. Mezi nejúspěšnější prvky těchto programů zabývajících se deradikalizací jsou takové, které se zaměřují na posílení původních rodinných závazků.⁵³

Na velký význam institucí, jako jsou například centra pro mládež, centra pro rodinné poradenství, služby duševního zdraví a jiné, ukazují zkušenosti organizací a projektů. Tyto složky jsou brány jako alternativa vůči radikálním nebo extrémistickým organizacím. Prevence se zaměřuje na vzdělávání a povědomí ve věci občanství, lidských práv, interkulturní psychologie a jako cíl, mají zvýšit toleranci. Podpora sociální, kulturní a náboženské rozmanitosti, by měla být pilířem mírové a moderní společnosti.⁵⁴

Terorismus a radikalizační procesy nejsou pouze záležitostí bezpečnostních studií, sociologie, psychologie, ale také pedagogiky nebo andragogiky. I v rámci České republiky se konají školení, pod vedením lektorů, kteří mají v této oblasti zkušenosti. V prostředí internetu existují webové stránky obsahující informace, manuály, kde můžeme nalézt informace o rizikových indikátorech, které nasvědčují radikalizaci osob a i dětí. Jsou zde nabízeny možnosti sdílení těchto zjištění s pomocnými orgány.⁵⁵

---

⁵³ SMOLÍK, Josef. *Psychologie terorismu a radikalizace: jak se z beránek stávají vlci*. V Brně: Mendelova univerzita, 2020. ISBN 978-80-7509-723-1. St. 143

⁵⁴ Johnston, E. a kol. (2017): *Preventing and Fighting Radicalisation at the Local Level*. Paris: European Forum for Urban Security. ISBN: 2-913181-48-1 st. 48

⁵⁵ VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-2031-4. St. 151

8 PREVENCE A MOŽNOSTI DERADIKALIZACE

K prevenci radikalizace se přistupuje na úrovni globální, národní, regionální i lokální. Prosazuje se komplexní přístup vzájemné provázanosti těchto úrovní a cílem je především důraz na prevenci eskalace násilí a terorismu. Také je vhodná změna postojů, hodnot a názorů u jedinců, kteří se již radikalizovali. Významná je role Evropské Unie.

Výbor regionů EU k boji proti radikalizaci a násilnému extremismu stanovil tři pilíře:

1. prevenci (zrušení živné půdy pro radikalizaci)
2. intervenci (monitorování lidí, u nichž je silné riziko násilné radikalizace)
3. trest (vláda práva a důslední právní postihy násilné radikalizace).

Podle Danisce realizace opatření ve všech třech pilířích zaostává, neboť jednotlivé unijní státy nevěnují náležitou pozornost prevenci a intervenci v problémových komunitách. A také ne vždy jsou důsledné postihy těch, kteří šíří nebo se jiným způsobem podílejí na propagaci islamismu.⁵⁶

Preventivní aktivity mohou být realizovány velkým množstvím institucionálních aktérů. Do aktivit se mohou zapojit jednotlivá ministerstva, města, obce, komunity, nevládní sektor. Prevence a zvyšování odolnosti na lokální úrovni by mělo zahrnovat:

1. poskytování finanční podpory místním aktérům
2. zavedení lokálního síťování (networkingu)
3. utváření vhodných struktur mezi jednotlivými složkami (včetně škol, lokálních služeb, sportovních a kulturních klubů, komunit, policie atd.)⁵⁷

---

⁵⁶ Danics, Š. (2016): Příčiny sociální radikalizace a narůstající vliv krajní pravice v Evropské unii. In Vegrachtová, B.: *Bezpečnostní hrozby současnosti*. Praha: Policejní akademie ČR, s. 183–192.

⁵⁷ Johnston, E. a kol. (2017): *Preventing and Fighting Radicalisation at the Local Level*. Paris: European Forum for Urban Security.

Pro radikalizaci je důležitý společný postup mezinárodní komunity. To zahrnuje všechny úrovně opatření, preventivních, represivních, ale i záchranných či likvidačních. Nástroje vhodné pro eliminaci radikalizace jsou různé programy, postupy, a celkové nastavení politiky jak trestní, tak i sociální, konkrétního státu, ve kterém se uplatňují. Každý z nástrojů a mechanismů se zaměřuje na určitou cílovou skupinu a také na konkrétní typ radikálních aktivit. Mezi základní oblasti, které mohou napomoci ke zvolení adekvátních metod prevence, může pomoci včasná detekce osob procházejících procesem radikalizace a současně zahájení včasné intervence. Za tyto oblasti můžeme považovat:

- věk
- pohlaví
- sociální status a zázemí, náboženské vyznání
- trestní minulost⁵⁸

Jedna ze strategií v boji proti radikalismu je program *Community policing*, realizovaný i Policií České republiky. Jde o určitou filosofii policejní práce, která se zabývá přiblížením policie a policejní práce veřejnosti. Tento program začleňuje do procesu prevence kriminality veřejnost. To v takové oblasti, kdy se lidé mohou podílet na prevenci tím, že mohou identifikovat podezřelé události kolem nich. Jako cíl je kladeno to, aby se ve veřejnosti vzbudil zájem o to, co se v jejich okolí odehrává. Takové spojení veřejného sektoru se sektorem bezpečnostním se může stát předpokladem pro úspěšné předcházení radikalizaci.⁵⁹

Proces deradikalizace lze definovat jako návrat jedince, který prošel radikalizačním procesem, zpět do společnosti. Deradikalizaci je důležité dělat systémově. Co se týká České republiky tak doposud jsme se nesetkali s velkým počtem osob, které by zradikalizovaly. Náš stát tedy nemusí řešit problematiku tzv. navrátilců řešit ve velkém množství. Obtížná situace se odehrává například ve

---

⁵⁸VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Extremismus a společnost*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. st. 64. ISBN 978-80-7380-665-1.

⁵⁹VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Extremismus a společnost*. 2. aktualizované a doplněné vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. s. 220-222. ISBN 978-80-7380-665-1.

Francii, kde se musí řešit problematika radikalizace a poté deradikalizace navrátilců z Islámského státu. V rámci programu deradikalizace mělo být ve Francii vybudováno třináct deradikalizačních center. V roce 2016 bylo otevřeno první centrum takového druhu a do roku 2017 bylo jediné a bez většího počtu deradikalizovaných⁶⁰

Z důvodu, že spousta osob, které zradikalizovaly a bojovaly na straně Islámského státu, uvězněno, řeší se problematika deradikalizace v prostředí vězeňství dané země.

Významnou roli v boji proti radikalismu, sehrávají i čeští experti z Ústavu bezpečnosti technologií a inženýrství Dopravní fakulty ČVUT. Tito experti vytvořili online vzdělávací platformu Hermes. Tato *platforma* obsahuje výukový materiál, který je zaměřený na boj proti radikalismu. Je zdůrazňována zejména důležitost zavedení deradikalizačních projektů do prostředí věznic.

Zapojují se také tzv. *umírnění imámové*, kteří navazují kontakty s těmi osobami, které se zradikalizovali a snaží se jim vysvětlovat podstatu a správný význam ideologie, kterou se nechali ovlivnit.⁶¹

---

⁶⁰ GLOBE24. *Deradikalizace džihádistů? Nové zprávy odhalují zásadní problémy [online].* 02. března 2017 [cit. 27. 03. 2020]. Dostupné z: [HYPERLINK be24.cz/svet/26688-deradikalizace-dzihadistu-nove-zpravy-odhaluji-zasadni-pro](https://www.be24.cz/svet/26688-deradikalizace-dzihadistu-nove-zpravy-odhaluji-zasadni-pro)

⁶¹ ZPRÁVY TISCALI. *Čeští experti pomáhají džihádistům zpět do společnosti. Spolupracují s věznicemi napříč Evropou. [online].* 28. 11. 2019 [cit. 2020-04-01]. Dostupné z: <https://zpravy.tiscali.cz/cesti-experti-pomahaji-dzihadistum-zpet-do-spolecnosti-spolupracuji-s-veznicemi-napric>

9 RADIKALIZACE A RADIKALISMUS V ČR

Radikalismus v České republice není mířen proti systému, skupiny a jednotlivci se častěji pouštějí do usilování po politické změně ovšem při zachování demokratické společnosti. Tyto aktivity jsou v mezích zákona, rozdílem jsou extrémisté, kteří se často uchylují k násilí. Radikalisté volí prostředky, které jsou v souladu se zákonem.⁶²

Politický radikalismus se v České republice projevuje nesouhlasem osob s momentálním uspořádáním společnosti. Tento nesouhlas projevují formou pouličních demonstrací a snaží se vyjádřit nesouhlas a kritiku stavu ve společnosti, často mají také požadavky změn.⁶³

Vzhledem k politické situaci ve společnosti "reálného socialismu", bylo zabráněno rozvoji radikálních politických hnutí, jejich zárodky ovšem již existovali i v naší zemi. Od šedesátých let minulého století docházelo k formování disidentské levice, která byla inspirována trockistickou a anarchistickou tradicí, ta kritizovala komunistický režim. Pod vlivem vývoje v západní Evropě se začaly v průběhu osmdesátých let do Československa dostávat sociální hnutí nová, která spojovala subkulturní vzhled s politickou aktivitou. Punková a skinheadská hnutí, která tehdy neměla mnoho informací, a proto docházelo často až ke kuriozním podobám přesto poskytlo zázemí pro pozdější formování prvních skupin, které akceptovali radikální a extrémní politické postoje.

Po roce 1989 došlo k rychlému rozvoji všech proudů, kterým tehdejší režim nedovoľoval rozvoj. Vzory se začaly hledat v zahraničních organizacích, než v původních českých. V krajně pravicovém prostředí jsou dodnes členové rasistické větve hnutí skinheads a představují podstatnou součást aktivistů v České republice. Co se týká skupin anarchistických skupin je její návaznost na subkulturní prostředí o dost výraznější. Takováto hnutí se spíše řadí k extremismu,

---

⁶² DANICS, Štefan a Tomáš KAMÍN. *Extremismus, rasismus a antisemitismus*. 2., rozš. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2008. st. 10 ISBN 978-80-7251-286-7.

⁶³ MAREŠ, Miroslav. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. [Brno]: Barrister & Principal, 2003. st. 34. ISBN 80-86598-45-4.

ovšem proces radikalizace proběhl u spousty osob vyznávající právě tyto hodnoty a tato hnutí.

Česká krajní pravice po roce 1989

Na území naší země se začali první uskupení skinheads objevovat v první polovině osmdesátých let 20. století. Významný moment pro následný vývoj tohoto hnutí se stal rok 1988, v Praze byla založena první skinheadská kapela Orlík. Opravdový rozvoj krajní pravice byl až po roce 1989, kdy se uvolnila politická situace. Pád režimu způsobil, že se celospolečensky odmítal komunismus, což často vyústilo až do agresivní podoby a politická levice byla odsuzována a odmítána. Důležitým činitelem byl i strach ze sociálních změn, proto docházelo k etablování antikomunismu. Od komunisty propagovaného internacionalismu začalo být upouštěno ve prospěch dovolávání se vlastenectví, které se často přetvářelo až v nacionalismus.

Velice významný byl pro vývoj české krajní pravice byl vznik Sdružení pro republiku - republikánské strany Československa (SPR-RSČ). Toto sdružení vzniklo 24. února 1990. Tato strana se již od svého založení označovala za stranu ultrapravicovou a orientovala se mimo jiné i na hnutí skinheads. S členy skinheads i dlouhodobě spolupracovala. Strana se od ostatních stran lišila zejména svým aktivistickým politickým stylem a krajně pravicovým populismem. SPR-RSČ kritizovala vládu a verbálně útočila na romskou komunitu a Němce. Strana požadovala zvýšení pravomocí policie, znovuzavedení trestu smrti, zvýšení trestů zejména pro drogové dealery a obviňovala romské komunity a přistěhovalce z údajného nárůstu kriminality. Strana dále protestovala proti vstupu České republiky do EU a NATO. Tato strana byla zejména stranou vůdcovského typu, disponovala sice formálními demokratickými mechanismy, jejich skutečné využívání bylo ovšem nahrazeno poslušností vůči stranickému vedení.

SKINHEADS

Do České republiky přišlo hnutí skinheads na konci osmdesátých let, rozšíření ve větší míře se odehrálo až počátkem let devadesátých. Toto hnutí se spíše řadí k extremismu, ovšem proces radikalizace proběhl u spousty osob vyznávající právě tyto hodnoty a hnutí. První z členů skinheads v České republice nebyli

většinou neonacisté. Důležitější roli pro ně hrál "lidový" rasismus" zaměřený proti Romům, případně Vietnamcům, nešlo výlučně o "bílou nadřazenost", jak je tomu u neonacismu. Tížili k vládě pevné ruky, aby byl nahrazen porevoluční zmatek. Později proto začala vznikat v rámci skinheadského hnutí i uskupení, která začala usilovat o politickou činnost. Byly dvě oddělené roviny, část z těchto uskupení usilovala o registraci na ministerstvu vnitra, kde by jim byla umožněna oficiální činnost, druhá část směřovala do subkulturního undergroundu a o status, který by byl oficiální neusilovala.

ORGANIZACE REGISTROVANÉ

Myšlenky českého nacionalismu hájila od roku 1993 organizace Vlastenecká liga, která byla oficiálně zaregistrovaná. Tato organizace sdružovala rasistické skinheady bez neofašistického nebo neonacistického zaměření, později se pokusila o očistění od rasismu a přejít do pozice konzervativně nacionalistické politické skupiny. Více radikální, než Vlastenecká liga byla brněnská organizace českých skinheads Vlastenecká fronta. Tato organizace byla opět oficiálně registrovaná. Tato organizace spojovala konzervativní autoritářství s fundamentalisticky laděným křesťanským ultrakonzervatismem a českým šovinismem. Dostávala se prakticky na pozice klasického neofašismu. Na rozdíl od ostatních skupin se snažila Vlastenecká fronta profilovat jako politická organizace a snažila se distancovat od otevřeného neonacismu.

NEREGISTROVANÉ ORGANIZACE

Některé neonacistické skupiny nechtěli přiznat státu legitimitu a neusilovali o registraci. V této sekci vzniklo proto mnoho takových skupin. V roce 1993 v Brně vznikla organizace Bohemia Hammer Skinheads. Tato skupina se začala velice organizovat od vydávání prvních neonacistických fanzin, tedy fanouškovských časopisů až po pořádání koncertů spřátelených hudebních skupin z celého světa. Tato česká organizace zamýšlela, že se stane pobočkou americké organizace Hammer Skinheads.⁶⁴

---

⁶⁴ CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha: Portál, 2007. st. 151 ISBN 978-80-7367-098-6.

II PRAKTICKÁ ČÁST

10 EMPIRICKÉ ŠETŘENÍ

V této části diplomové práce se uskutečnilo empirické šetření kvalitativního charakteru. Toto šetření bylo provedeno metodou případové studie zaměřené na tři osoby, u kterých se objevily projevy radikalizace. Ke zhotovení případových studií byl využit narativní rozhovor s doplňujícími výzkumnými otázkami. Případová studie je vždy zakončena názorem odborníka z oboru klinické psychologie, paní doktorky Klikové působící na psychologické ambulanci v Českých Budějovicích. Následně je případová studie zakončena vlastním komentářem. Dále je popsán cíl, metody a průběh empirického šetření. Jsou stanoveny dvě hypotézy, které jsou v závěru empirického šetření zhodnoceny.

10.1 PŘEDMĚT ZKOUMÁNÍ

Předmětem zkoumání jsou příčiny radikalizace u vybraných osob.

10.2 CÍL

Cílem praktické části diplomové práce je analýza možných příčin radikalizace chování.

Díličí

cíle:

1. Nashromáždění informací o osobách a jejich pohledu na důvod změny jejich chování.
2. Zjištění, zda radikální chování může být ovlivněno úplností či neúplností rodiny nebo výchovným stylem rodiny. Zda si uvědomují činitel vzniku jejich radikalizace v jejich myšlení. Komparace postoje z minulosti a současnosti.
3. Pohled psychologa na jednotlivé případy a odborný názor.
4. Hodnocení stanovených hypotéz.

10.3 VÝZKUMNÉ HYPOTÉZY

1. Rodinná výchova má vliv na vznik radikalizace.
2. Osoba musí projít procesem deradikalizace s pomocí odborníků.

10.4 METODY EMPIRICKÉHO ŠETŘENÍ

Pro metody empirického šetření byla použita osobní případová studie a narativní rozhovor.

Osobní případová studie se podrobně zaměřuje na jednoho konkrétního člověka, zájem věnuje minulosti, postojům a zkoumání možných příčin, které vedly k určité události.⁶⁵

Osobní případové studie v této diplomové práci byly vypracovány pomocí narativního rozhovoru s osobami, které mají osobní zkušenost s procesem radikalizace.

Narativní rozhovor je specifickou formou nestructurovaného rozhovoru. Jedince je požádán k vyprávění svého příběhu, konkrétního tématu či zážitku. Takové vyprávění na sebe smysluplně navazuje (chronologicky, obsahově) a sdělení tak získává určitou strukturu.⁶⁶

10.5 PRŮBĚH VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Výzkumné šetření osob bylo provedeno kvůli pandemické situaci v online prostředí. Pro výzkumné šetření byli osloveny osoby, které mají vlastní zkušenost s radikalizací a byli ochotni svou zkušenost sdílet. Osobní údaje osob jako příjmení bude z důvodu zachování anonymity vynecháno a nebude uvedeno.

Osoby budou po vyprávění jejich zkušenosti dotázány stejnými výzkumnými otázkami, které znějí:

1. Máte pocit, že na Vaši radikalizaci měla vliv Vaše rodina a jejich výchova?
2. Uvědomujete si jaký byl činitel vzniku radikalizace ve Vašem myšlení?
3. Jaký je Váš momentální postoj a rozdíl od postoje z minulosti?

---

⁶⁵ (Hendl, 2005). HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005. ISBN 80- 736-7040-2.

⁶⁶ (Reichel, 2009). REICHEL, Jiří. Kapitoly metodologie sociálních výzkumů. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80- 247-3006-6.

10.5.1 PŘÍPADOVÁ STUDIE Č. 1

Křestní jméno: Jaroslav

Věk: 47 let

Město pobytu: České Budějovice

Jaroslav pochází z úplné rodiny jako chtěné dítě. Matčino vzdělání je ukončené maturitní zkouškou, otec má dokončené vysokoškolské studium v ekonomickém oboru. Jaroslav má ukončené studium na středním odborném učilišti. Jaroslav si vzpomíná, že jeho první sklony k radikalizaci začaly v mladistvém věku, kdy se společně se svými přáteli dostávali do konfliktu s romskou komunitou. Tvrdí, že již tehdy pocítovali zvýhodňování těchto menšin státem. Uznává, že hlavním důvodem k nenávisti byl pocit nespravedlnosti. Dále odůvodňuje své smýšlení historicky, že romské komunity již od počátků na našem území využívali výhod nabízených státem a rozčiluje se zejména nad faktem, že českým obyvatelům nikdo nic zadarmo nedal. Problematiku celé věci přičítá výhodám, které mělo romské obyvatelstvo za dob komunismu a i po něm. Tvrdí, že jeho radikalizace byla postupná a v moment kdy se dostal do skupiny osob se stejnými názory a byl utvrzen, že není jediný s takovým smýšlením, se jeho radikalizace realizovala plně. Jaroslav byl součástí skupiny převážně mladých osob, které vyhledávali násilí a konflikt s romskou komunitou. Jaroslav uvádí, že násilí tehdy realizovali s myšlenkou jakéhosi boje se spravedlností. Celá skupina měla tehdy pocit, že alespoň tímto způsobem bojují za spravedlnost a pomáhají ostatním lidem, kteří mají z romské komunity strach. Jaroslav během vyprávění uznává, že jeden z hlavních činitelů byl pocit nespravedlnosti a strachu, který byl způsobován zejména velkým procentem kriminality ze strany romské komunity. Skupina, ve které se tehdy nacházel, nebyla žádné oficiální hnutí, spíše skupina přátel se stejným myšlenkovým proudem založeným na nenávisti vůči jiným skupinám obyvatel. Jeho radikalizaci si tehdy neuvědomoval a až po dlouhých letech si přiznal, že se v jeho mládí zradikalizoval.

Odpovědi na doplňkové otázky:

1. Máte pocit, že na Vaši radikalizaci měla vliv Vaše rodina a jejich výchova?

Jaroslav uvedl, že nebyl vychováván k nenávisti vůči jiným skupinám obyvatel a otázka rasismu se v jejich rodině neřešila. Vliv spíše přisuzuje skupině přátel, která ho utvrzovala v radikálních myšlenkách.

2. Uvědomujete si jaký byl činitel vzniku radikalizace ve Vašem myšlení?

Jaroslav odpověděl, že si není jistý. Pravděpodobně pocit nespravedlnosti ze zvýhodňování a strach.

4. Jaký je Váš momentální postoj a rozdíl od postoje z minulosti?

Jaroslavův momentální postoj už není prý tolik radikální jako v minulosti. Postupem času si uvědomil, že je chybou posuzovat nějakou skupinu obyvatel jako celek a tvrdí, že i mezi romskými spoluobčany jsou slušní lidé, kteří samy odsuzují právě ty problémové. Určité xenofobie se prý nezbavil, a tvrdí, že stále v něm jisté radikální názory vyvolává migrace cizinců do Evropy.

Názor odborníka:

Paní magistra Kliková tento případ je klasickým příkladem vzniku radikalizace v lidském myšlení. Pokud u Jaroslava byla dlouhodobě přítomná nenávist k této určité skupině obyvatel, která byla podporována zejména pocitem nespravedlnosti, je zdroj změny myšlení v radikální celkem jistý. Pokud se osoba nachází v situaci, kdy pociťuje frustraci, která může být jako v tomto případě provázena strachem, je velice pravděpodobné, že tato kumulace pocitů v něco vyústí. Pokud v sobě člověk hromadí takovéto negativní myšlenky a emoce dlouhodobě, může dojít k tomu, že se daná osoba radikalizuje. Jak uvedl Jaroslav, velký vliv měla na jeho radikalizaci i skupina. Pokud je člověk i ostatními podpořen ve svých myšlenkách může je o to více pokládat za správné a své činy tím poté může i omlouvat, protože přeci není jediný, kdo se takto cítí a je s tím tedy potřeba něco udělat. Je správně, že si Jaroslav uvědomil, že bylo jeho jednání z minulosti hraniční. Pro jeho budoucí postoj je otázkou, zda by byl schopen se vyrovnat se

strachem a frustrací či nikoliv, pokud by se ho začala dotýkat otázka migrace cizinců, jak sám řekl.

Vlastní komentář:

Tato případová studie nese odraz poznatků z teoretické části a vznik radikalizace v myšlení této osoby má souvislost právě s pocitem nespravedlnosti, která u této osoby vedla k vyústění těchto pocitů do nenávisti. Celkově byl tento myšlenkový pochod velmi podpořen skupinou, které měla názor stejný a navzájem se v těchto názorech podporovali a rozvíjeli myšlenku dál. Právě tato skupinová podpora může být velice nebezpečná z důvodů "hecování" členů skupiny mezi sebou a může dojít i k spáchání skutků, kterých bych samotný jedinec schopný nebyl. V první části diplomové práce je popsáno, jaké má vznik radikalizace fáze a jaký vliv může mít pocit frustrace z nespravedlnosti a nějakého pocitu utlačování. V této případové studii je velmi dobře popsán dopad ve formě potřeby "konat" pro své přesvědčení a uspokojit tak své potřeby, které nebyly naplněny podle představ dané osoby.

U této případové studie lze pozorovat i fakt, že se daná osoba zcela nezbavila podobných pocitů a stále se najdou témata, která vyvolávají negativní pocity, které mohou opět vyvolat frustraci a deprivaci. Pozitivním bodem je, že má tato osoba již vědomí o problematice vlastní radikalizace a je zde možnost lepšího zpracovávání svých pocitů, pokud by vše začalo opět kulminovat za zdravou hranici.

10.5.2 PŘÍPADOVÁ STUDIE Č. 2

Křestní jméno: Jana

Věk: 28

Město pobytu: Praha

Jana pochází z neúplné rodiny jako chtěné dítě. Matčino vzdělání je dokončené vysokoškolské studium v oboru ekonomie a otec má ukončené studium na středním odborném učilišti. Jana ukončila své vzdělání maturitní zkouškou. Jana změnu ve svém myšlení začala zaznamenávat okolo dvacátého roku věku, kdy se rozhodla změnit svůj životní styl. První změnou, kterou prošla, byla změna stravy na vegetariánskou. Postupem času se začala zabývat problematikou vegetariánství a veganství více do hloubky. Přešla tehdy na čistě veganský styl života, který odmítá využívání a konzumaci veškerých živočišných produktů. Jana omezila svůj okruh přátel pouze na osoby, které vyznávali stejný životní styl. Uvedla, že čím více se o problematiku zajímala, snažila se žít více a více ekologicky a šetrně k životnímu prostředí a zvířatům. Uvedla, že tehdy začali první potíže i v rodinném prostředí, kdy rodina nesouhlasila s jejím čistě veganským stravováním. Později s rodinou přetrhala veškeré kontakty a uznává, že byla velmi zaslepena ideou veganství. Momenty, které dle Jany nejvíce zahýbaly s její psychikou a měli následný dopad na její činy, nastaly, když se začala účastnit protestních akcí na jatkách a záchraně zvířat před usmrcením. Tehdy prý prožívala nejsilnější emoce zoufalství. Popisuje, že právě tato zoufalost v ní probouzela vztek, díky kterému se často dostávala do konfliktu se zákonem. Se skupinou jiných, stejně smýšlejících osob se vkrádali do soukromých objektů, kde se snažili zachraňovat zvířata před smrtí na jatkách. Začala vnímat, že se lidé v této komunitě navzájem burcují sledováním videí z týraní zvířat, převozů na jatka a jiných. Jana konstatovala, že tyto situace měly velký dopad na její psychiku a později přestala tyto situace snášet. Jana tehdy vyhledala odbornou pomoc. Postupem času se začala od ekologických radikálních skupin distancovat a rozhodla se šířit informace zdravější cestou, která neobsahovala činy na hraně zákona a hraně psychického zhroucení.

1. Máte pocit, že na Vaši radikalizaci měla vliv Vaše rodina a jejich výchova?

Jana uvádí, že si nemyslí, že by rodina měla na vznik její radikalizace vliv. Spíše si myslí, že tehdejším odmítnutím jejích názorů ze stran rodičů, ji utvrdili ve vzteku, který prožívala a brala toto odmítnutí jako jeden z důvodů proč dokazovat své smýšlení radikálnější způsobem.

2. Uvědomujete si, jaký byl činitel vzniku radikalizace ve Vašem myšlení?

Podle Jany bylo vše velmi postupné a největším činitelem byla zoufalost z utrpení zvířat, která se nemohla bránit. Zoufalost a vztek ji nejčastěji dovedl ke skutkům, ke kterým by se v běžném psychickém rozpoložení neuchýlila.

5. Jaký je Váš momentální postoj a rozdíl od postoje z minulosti?

Jana odpověděla, že je její momentální postoj definitivně zdravější. Snaží se stále propagovat stejnou myšlenku, ovšem bez silných emocí a skutků, které jsou na hraně zákona. Konstatuje, že došla k uvědomění, že její radikální kroky neměly smysl a tato zdravější forma propagace v podobě psaní článků, či pořádání besed může být často efektivnější.

Názor odborníka:

Podle paní doktorky je tento případ opět spojený s frustrací a silnými pocity, které dívku přiměli k činům, do kterých by se bez předešlého psychického tlaku nepustila. Patrně zde byl i vliv rodinný, ovšem v opačném smyslu položené otázky. Většinou děti přebírají chování a názory své rodiny a je vytvořen na dítě vliv, který může mít za důsledek i radikální názory. V tomto případě právě odmítnutí stejného postoje rodinou, mohlo v Janě probudit silnější pocity nespravedlnosti a vzteku, který se přidal k zoufalství, které ji provázelo. Otázka týrání či smrti bezbranných tvorů dokáže v člověku vyvolat velmi silné pocity, a pokud žije v takovém tlaku člověk každý den, může to mít silný dopad na psychiku a jednání člověka. Objevuje se zde opět faktor skupiny, která bojuje za stejnou věc a prosazuje svou

ideu radikálním způsobem. Pokud se skupina navzájem utvrzuje, že bojují za společnou věc, je jednodušší svést jedince k jednání, kterého by sám nebyl schopen. U Jany došlo k tomu, že psychický tlak nakonec neunesla a vyhledání odborné pomoci bylo na místě. U jejího případu je dobré, že rozpoznala, že může svou myšlenku šířit i zdravou cestou bez radikálních postojů a skutků.

Vlastní komentář:

Tato případová studie se slučuje s teoretickou částí a je zde vidět teorie “metafory dopravního pásu”. Tato osoba měla jako prvotní příčinu postupnou změnu svého životního stylu, kterou začala postupem času čím dál více měnit a posouvat, aby se přiblížila svému ideálu “správné věci”. Opět zde dochází k tomu, že se jedinec dostává do stejně smýšlející skupiny, kde se cítí dobře a může často zcela odvrhnout i blízkou rodinu, protože se jeho názorovým proudem nesouhlasí. Zde dochází k nebezpečné situaci, kdy si jedinec rozdělí skupiny na “my a oni”, a právě vztek a agrese vůči “těm druhým”, kteří nechtějí stejnou věc podporovat, může jedince o to více přesvědčovat a posouvat k plnění svých cílů. To může znamenat i vyhodnocení druhé skupiny osob jako škůdce a skutky radikalizované osoby mohou směřovat i vůči těmto lidem.

V této případové studii máme opět pocit frustrace a deprivace z nemožnosti pomoci zvířatům, která se nemohou bránit, což může jistě prohlubovat zoufalost a myšlenku, že když si nemohou tyto tvorové jakožto bezbranní pomoci sami tak musíme “my”.

Poté co se tato osoba pokoušela i skutky o naplnění svého cíle a stále se nacházela v prostředí osob, kde neustále negativní emoce kumulovali, společně s pocity, že dané skutky stále nestačí, je předpoklad pro ono psychické zhroucení téměř jistý. U této osoby bylo vyhledání odborné pomoci na místě a velmi přínosné bylo nalezení “zdravější” cesty k propagaci své myšlenky bez nutnosti radikálních kroků.

10.5.3 PŘÍPADOVÁ STUDIE Č. 3

Křestní jméno: Petr

Věk: 36

Město pobytu: Ostrava

Petr pochází z úplné rodiny jako neočekávaný potomek. Matčino i otcovo na středním odborném učilišti. Petr ukončila své vzdělání maturitní zkouškou. Petr a jeho příběh radikalizace je z prostředí fotbalových fanoušků. Petr navštěvoval fotbalová utkání s otcem již od velmi mladého věku a vzpomíná, že jeho otec patřil vždy spíše k běžným divákům. Často prý u otce docházelo ke konzumaci alkoholu ve velké míře a často následné jednání provázeli potíže s ostatními lidmi. Postupem času, kdy Petr začal navštěvovat fotbalová utkání sám, seznámil se s dalšími osobami, které měli návštěvu fotbalového utkání jako vrchol jejich společenského života. Tato skupina, podle Petra, nepatřila mezi běžné fotbalové diváky. Jednalo se o skupinu tzv. "hooligans", kteří fungují pouze ve skupinách a ne jako samostatní jedinci. Právě jejich identifikace s ostatními členy a společné záměry z nich dělají rizikovou skupinu. Jejich vztahy jsou osobní a znají se mezi sebou, často se označují jako "bratři, rodina". Petr přiznává, že tato skupina lidí vážně jeho druhou rodinou byla. Sklony k radikalizaci se poprvé u Petra objevily, když byl napaden fanouškem jiného týmu. V Petrovi se tím začala hromadit osobní zášť k ostatním skupinám fanoušků jiných týmů a pociťoval zlost, která gradovala. Sklony k radikalizaci se pokaždé objevovaly právě ve skupině, kdy se jedinci navzájem podporovali k hrubému chování či ničení majetku. Petr se sám nikdy nedopustil žádného trestného činu a často byl prý díky tomuto označován otcem za slabý článek. Podotýká, že i jeho otec ho často nabádal k porušování zákona. Jeho otec byl prý zapálenějším fotbalovým fanouškem a doufal, že jeho syn bude žít fotbalem stejně jako on. Petr přiznává, že pokaždé, když docházelo k nepokojům fanouškovských skupin, bylo mnohem jednodušší prosazovat své názory hromadně. Vzpomíná, že myšlenka důležitosti jejich oblíbeného fotbalového týmu byla jejich jedinou náplní konverzace a tendence přesvědčovat ostatní o stejné myšlence byla velmi vtíravá. Pokud někdo nesouhlasil, docházelo

ke slovním střetům a někdy i k násilí. Petrovo uvědomění prý přišlo v moment, kdy se jeden z členů jejich skupiny dostal do vězení, kvůli těžkému ublížení na zdraví fanouška jiného týmu. Petr konstatuje, že tehdy “vystřízlivěl” a ze dne na den přestal na fotbalová utkání docházet a své vztahy s členy skupiny přerhal.

1. Máte pocit, že na Vaši radikalizaci měla vliv Vaše rodina a jejich výchova?

Petr tvrdí, že ze strany matky zcela jistě ne. Otec prý nikdy sám do takové skupiny nepatřil, ale Petr si až později uvědomil, že možná kvůli tomu podporoval syna v jeho radikálním chování, aby si skrze něj vynahrazoval něco, čeho součástí nebyl. “Rodina”, kterou se skupina označovala, měla podle Petra na jeho jednání největší vliv a dnes tvrdí, že kdyby nedocházelo k hromadnému vybízení a přesvědčování, asi by nikdy nezažil tuto formu radikálního chování.

2. Uvědomujete si, jaký byl činitel vzniku radikalizace ve Vašem myšlení?

Petr si není odpovědí jistý a udává, že neví.

6. Jaký je Váš momentální postoj a rozdíl od postoje z minulosti?

Petr odpovídá, že svému postoji z minulosti již absolutně nerozumí a nechápe, proč pro něj bylo téma fotbalu životní a jedinou otázkou a měl tak silnou tendenci prosazovat svůj názor tak přímou cestou.

Názor odborníka:

Tento případ byl dle odborníka shledán velmi zajímavým zejména díky roli otce, který se sám neúčastnil situací, do kterých nabádal svého syna. Možným činitelem tedy může být i tlak otce a snaha syna ho nezklamat. Dalším činitelem zde může být špatná zkušenost napadení Petra fanouškem jiného týmu. Petr mohl poté projít jistou racionalizací, kdy si sám sobě odůvodnil, že pokud má špatnou zkušenost s člověkem z určité skupiny, má problém se všemi osobami, které do této skupiny patří. Projevuje se zde opět podpora skupiny, do jaké Petr patřil, a zde můžeme vidět spojitost s tím, že Petr někam patří a má pocit přijetí, který mu může chybět v jeho případě od otce, který si ho dobírá za to, že nejedná podle otcových

představ. U Petra došlo k velmi rychlému uvědomění dost možná i díky spojitosti s jeho vlastním napadením, ač byl tentokrát napaden fanoušek týmu, který považoval za nepřátelský. Důvodem může být také překročení hranice, za kterou by se Petr sám nikdy dostat nechtěl.

Vlastní komentář:

V této případové studii se setkáváme s příkladem potřeby přijetí a pocitu uznání. Tato osoba nedostávala podle popisu dostatečné uznání ze strany otce a nastala zde potřeba kompenzace ve skupině osob, která brala tohoto jedince jako rodinu. Hraje zde roli i identifikace s otcem, což znamená, že se osoba ztotožňuje nějakou jinou osobou (v tomto případě je to otec) a přebírá její názory, myšlení a považuje je za správné. I špatná zkušenost mohla mít velký vliv na vznik radikalizace této osoby. Vnitřní zášť k osobě, která se dopustila fyzického útoku, byla přetvořena v zášť k celé skupině, do které osoba patřila. U tohoto jedince došlo k problematice postupného přijetí stejných hodnot, jako měla radikální skupina ač, na začátku chtěla být tato osoba pouze součástí nějaké skupiny, která ho přijme. Vliv rodiny, zde v podobě otce, mohl zakořenit v této osobě již v mladém věku. Velkým faktorem také mohlo být očekávání otce s následným vybízením syna k činům.

U této osoby lze hodnotit pozitivně fakt, že v sobě měl stále nějaké původní zásady, které kvůli působení v takové skupině nezavrhil, a bylo pro něj jednoduché nekompromisně skupinu opustit.

10.6 ZÁVĚR EMPIRICKÉHO ŠETŘENÍ

Závěrem k této případové studii lze konstatovat, že byly zcela jistě nalezeny souvislosti s teoretickou částí pojednávající o vzniku a příčinách radikalizace v lidském myšlení.

Byla zde nalezena souvislost s vlivem rodinného zázemí, kdy ve třetí případové studii došlo k vlivu otce na dítě a převzetí hodnot, které mu byly prezentovány jako správné. V druhé případové studii měl vliv rodiny naopak obrácený efekt, kdy

nesouhlas s názorovým proudem dcery vyvolal negativní pocity a pocit křivdy, což mohlo mít za následek větší semknutí se stejně smýšlející skupinou.

U dvou prvních případových studií hrála roli frustrace a deprivace a pocit potřeby spravedlnosti. První případová studie pojednávala o velmi běžném případě radikalizace, který se týkal rasové otázky a nenávisti vůči jiné skupině obyvatel.

Druhá případová studie se týkala ekologie a záchrany zvířat, což je posunem doby častější jev ve společnosti. Ekoterorismus je určitě také velmi důležitou složkou, které předchází radikalizace. U tohoto případu šlo o postupnou radikalizaci v lidském myšlení, která měla dlouhodobý průběh. Jak již bylo zmíněno v teoretické části této práce, radikalizace je u jedinců velmi individuální a může trvat i v rozmezí let. Druhá případová studie také ukazuje postupný posun osoby na cestě k radikalizaci, tento posun je v teoretické části popsán jako metafora dopravního pásu.

Třetí případová studie se dotýkala tematiky diváckého násilí a obsahuje vliv špatné zkušenosti z minulosti, která může v člověku zanechat zášť, která pokud je pěstována může vyústit v radikalizaci osoby. Zároveň zde došlo i k identifikaci, kdy se osoba ztotožňuje s nějakou jinou osobou, přebírá její názory, myšlení a považuje je za správné. Je zde popsána i potřeba pocitu přijetí, která může mít po připojení se do radikální skupiny negativní vliv na jedince a způsobit i jeho vlastní radikalizaci.

Případy radikalizace jednotlivých vybraných osob byly z odlišných prostředí a důvody ke vzniku radikalizace v lidském myšlení byly odlišné. Toto empirické šetření tedy zároveň ukazuje, v jakých odvětví lidského života může dojít k radikalizaci.

Hodnocení hypotézy č. 1: Rodinná výchova má vliv na vznik radikalizace.

U druhé a třetí případově studie byly nalezeny souvislosti s rodinným vlivem na jedince a u každého z nich, se vliv rodiny odrazil na jejich radikalizaci jinak. Ovšem u první případové studie nebyla nalezena souvislost vzniku radikalizace a výchovou.

Hypotéza č. 1. nebyla potvrzena.

2. Hodnocení hypotézy č. 2: Osoba musí projít procesem deradikalizace s pomocí odborníků.

Pouze u druhé případové studie došlo k pomoci ze strany odborníka. U první ani třetí případové studie nedošlo k pomoci ze stran odborníků.

Hypotéza č. 2 nebyla potvrzena.

ZÁVĚR A DOPORUČENÍ

Závěrem k této práci lze konstatovat, že je radikalizace osob velkou hrozbou pro společnost. Sklony k radikalizaci osob můžeme pozorovat v dnešní době zejména, co se týká pandemické situace, kdy se lidé z mnoha důvodů rozdělili do skupin s odlišnými názory a s narůstající nejistotou a nařízenými vidíme dopad právě na společnosti a jejím chování. Nebezpečí radikalizace je v dnešní době podpořeno rychlým vývojem internetu a jeho dostupností. Nejen v této oblasti se informace a zejména i falešné informace mohou stát nástrojem manipulace. Mohou se šířit mezi všechny jedince a toto šíření prohlubuje nebezpečí vzniku radikalizace osob. Důležité je pro tuto problematiku kritické myšlení osob a jejich vlastní vyhodnocení situace a vytvoření si svého úsudku.

V první, teoretické části bylo za cíl objasnit základní charakteristiky pojmů spojených s jednotlivými radikalizačními procesy a přiblížení samotného vzniku radikalizace. Druhá, empirická část, se věnovala případovým kazuistikám osob, které měli osobní zkušenost s radikalizací. V empirické části se povedlo zjistit souvislosti vzniku radikalizace a porovnat je s fakty popsány v části teoretické.

Závěrem konstatuji, že tato diplomová práce splnila zadáním považované cíle.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Literatura:

CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-098-6.

CONNOLLY, William E., David MILLER, Alan RYAN a Janet COLEMAN, ed. *Blackwellova encyklopedie politického myšlení*. Vyd. 2. Brno: Barrister & Principal, 2000. Studium (Barrister & Principal). ISBN 80-85947-56-0.

SMOLÍK, Josef. *Psychologie terorismu a radikalizace: jak se z beránek stávají vlci*. V Brně: Mendelova univerzita, 2020. ISBN 978-80-7509-723-1.

JOHNSTON. E. a kol. (2017): *Preventing and Fighting Radicalisation at the Local Level*. Paris: European Forum for Urban Security s.

DANICS, Štefan a Ladislava TEJCHMANOVÁ. *Extremismus, radikalismus, populismus a euroskepticismus*. Vydání I. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2017. ISBN 978-80-7452-122-5.

HEYWOOD, A. *Politologie*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. s. ISBN 80-86432-95-5.

CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-098-6.

Cas Mudde. *Populist Radical Right Parties in Europe*. [Cambridge University Press](#) 2007 ISBN: 0521616328

BASTL, Martin. *Krajní pravice a krajní levice v ČR*. Praha: Grada, 2011. *Politologie* (Grada). ISBN 978-80-247-3797-3.

Oliver Woshinsky. *Explaining Politics Culture, Institutions, and Political Behavior* Published January 15, 2008 by Routledge. ISBN 9780415960786

BRZYBOHATÝ, Marian, 1999. *Terorismus II*. 1. vyd. V Praze: Police History. ISBN 80-902670-4-1.

ABGRALL, Jean-Marie. *Mechanismus sekt*. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-7184-774-7.

BARŠA, Pavel, FIALA, Petr, ed. *Politický extremismus a radikalismus v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, 1998. t. 14-19. ISBN 80-210-1798-8

CHMELÍK, Jan. *Extremismus*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-376-6.

MAKARIUSOVÁ, Radana. *Globální terorismus a radikální hnutí*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. st. ISBN 978-80-7380-777-1.

- VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. 1. vyd. Praha: Grada, 2019. s. ISBN 978-80-271-2031-4.
- BORUM Randy. "Radicalization into Violent Extremism I: A Review of Social Science Theories." *Journal of Strategic Security* 4, no. 4 (2012)
- KHOSROKHVAR Farhad. (2013). Radicalization in Prison: The French Case. *Politics, Religion & Ideology*. 14. 284-306. 10.1080/21567689.2013.792654. St.
- MOGHADDAM, F. M. (2005): *The Staircase to Terrorism. A Psychological Exploration*. American Psychologist
- JOHNSTON E. a kol. (2017): *Preventing and Fighting Radicalisation at the Local Level*. Paris: European Forum for Urban Security.
- CHAMOUTOVÁ, Kateřina a Hana CHAMOUTOVÁ. *Duševní hygiena: Psychologie zdraví*. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, Katedra psychologie, 2006. ISBN 80-213-1452-4
- NOLEN-HOEKSEMA, Susan. *Psychologie Atkinsonové a Hilgarda*. Vyd. 3., přeprac. Přeložil Hana ANTONÍNOVÁ. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0083-3.
- NAKONEČNÝ, Milan. *Encyklopedie obecné psychologie*. 2., rozš. vyd., v Akademii vyd. 1. (1. vyd. v nakl. Vodnář pod náz. Lexikon psychologie). Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0625-7.
- EISENSTADT, Samuel Noah; GIESEN, Bernhard. Konstrukce kolektivní identity. In HROCH, Miroslav. *Pohledy na národ a nacionalismus: Čítanka textů*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003.
- BUZAN, Barry, Ole WAEVER a Jaap de WILDE. *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. Brno: Centrum strategických studií, 2005. Současná teorie mezinárodních vztahů. ISBN 80-903333-6-2.
- CHMELÍK, Jan, 2001. *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*. V Praze: Linde. ISBN 80-7201-265-7.
- NOVOTNÝ, Oto, ZAPLETAL, Josef a kol. *Kriminologie*. 2., přeprac. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2004. ISBN 80-7357-026-2.
- MURDZA K. (2014): *Násilná radikalizácia – vstupná brána terorizmu*. In Ivor, J. (ed.): *Spoločnosť proti terorizmu*.
- SROKA, Anna, CASTRO-RIAL GARRONE, Fanny a TORRES KUMBRIÁN, Rubén Darío. *Radicalism and terrorism in the 21st century*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2017. ISBN 978-3-631-67542-7.

BERGER, Peter L. a Thomas LUCKMANN. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. ISBN 80-85959-46-1.

HOLE, Günter. *Fanatismus: sklon k extrému a jeho psychologické kořeny*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-183-5.

VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Extremismus a společnost*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-665-1.

SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2907-7.

BERMAN, Eli. *Radical, Religious, and Violent: The New Economics of Terrorism*. [s.l.]: MIT Press, 2009.

European Commission: Home Affairs In: The European Union Strategy for combating radicalisation and recruitment to terrorism (online) 2005.

SCHMID, Alex. (2013). Radicalisation, De-Radicalisation, Counter-Radicalisation: A Conceptual Discussion and Literature Review. *Terrorism and Counter-Terrorism Studies*. 4. 10.19165/2013.1.02.

SMOLÍK, Josef. *Psychologie terorismu a radikalizace: jak se z beránek stávají vlci*. V Brně: Mendelova univerzita, 2020. ISBN 978-80-7509-723.

JOHNSTON E. a kol. (2017): *Preventing and Fighting Radicalisation at the Local Level*. Paris: European Forum for Urban Security. ISBN: 2-913181-48-1

DANICS Š. (2016): Příčiny sociální radikalizace a narůstající vliv krajní pravice v Evropské unii. In Vegrichová, B.: *Bezpečnostní hrozby současnosti*. Praha: Policejní akademie ČR

JOHNSTON E. a kol. (2017): *Preventing and Fighting Radicalisation at the Local Level*. Paris: European Forum for Urban Security.

VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Extremismus a společnost*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-665-1

DANICS, Štefan a Tomáš KAMÍN. *Extremismus, rasismus a antisemitismus*. 2., rozš. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2008. ISBN 978-80-7251-286-7.

MAREŠ, Miroslav. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. [Brno]: Barrister & Principal, 2003. ISBN 80-86598-45-4.

CHARVÁT, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-098-6.

HENDL (Hendl, 2005)., Jan. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005. ISBN 80- 736-7040-2.

(Reichel, 2009). REICHEL, Jiří. Kapitoly metodologie sociálních výzkumů. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80- 247-3006-6.

Elektronické zdroje:

ZPRÁVY TISCALI. *Čeští experti pomáhají džihadistům zpět do společnosti. Spolupracují s věznicemi napříč Evropou.* [online]. 28.11.2019 [cit. 2020-04-01]. Dostupné z: <https://zpravy.tiscali.cz/cesti-experti-pomahaji-dzihadistum-zpet-do-spolecnosti-spolupracuji-s-veznicemi-napric>

GLOBE24. *Deradikalizace džihadistů? Nové zprávy odhalují zásadní problémy* [online]. 02. března 2017 [cit. 27. 03. 2020]. Dostupné z: [HYPERLINK
be24.cz/svet/26688-deradikalizace-dzihadistu-nove-zpravy-odhaluji-zasadni-pro](https://www.globe24.cz/svet/26688-deradikalizace-dzihadistu-nove-zpravy-odhaluji-zasadni-pro)

AUDIT NÁRODNÍ BEZPEČNOSTI. Dostupné z:
doi:<https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Audit-narodni-bezpecnosti-20161201.pdf>

RADIKALIZACE. Dostupné z: doi:<https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/ostatni-hybridni-hrozby-radikalizace.aspx>

VLIV RODINY NA ROZVOJ OSOBNOSTI ČLOVĚKA Dostupné z:
doi:<https://www.rodice-a-deti.cz/vliv-rodiny-na-rozvoj-osobnosti-cloveka>

Opatření mohou část společnosti radikalizovat. Dá se očekávat i násilí, míní experti. Dostupné z: doi:<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/opatreni-covid-radikalizace/r~31d80b504bac11ecad06ac1f6b220ee8/>

FRUSTRACE Dostupné z:
doi:[https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Frustrace_\(MSgS\)](https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Frustrace_(MSgS))

ISLAMISTÉ ONLINE Hodný, J. (2009). Dostupné z:
doi:<https://www.vojenskerozhledy.cz/kategorie-clanku/bezpecnostni-prostredi/islamiste-online>

RADIKALIZACE V EU: *Co vlastně znamená a jak jí předcházet?*. Dostupné z:
doi:<https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/security/20210121STO96105/radikalizace-v-eu-co-vlastne-znamen-a-jak-ji-predchazet>

DEFINICE DEZINFORMACÍ A PROPAGANDY. Dostupné z:
doi:<https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/definice-dezinformaci-a-propagandy.aspx>

PROCES Dostupné z: doi:<https://cs.wikipedia.org/wiki/Proces>

